SZCZEPAN TWARDOCH

HOST

MORFIUM

HOST

BRNO
2017
MORFIUM
SZCZEPAN
TWARDOCH

This publication has been supported by the
© POLAND Translation Program
Vydání bylo podpořeno překladovým
programem © POLAND

Copyright © Szczepan Twardoch
Copyright © Wydawnictwo Literackie, Kraków, 2012
All rights reserved
Translation © Michael Alexa, 2017
Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o.,
2017 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-045-5 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7577-046-2 (Formát ePUB)
ISBN 978-80-7577-047-9 (Formát MobiPocket)

And the days are not full enough
And the nights are not full enough
And the life slips by like a field mouse
Not shaking the grass

Ezra Pound
„And the days are not full enough“

CAST 1

Kapitola 1

Hlava. Smrad.

Hlava puká. Jazyk jako suchý, mrtvý, drsný slimák. Patro se skořápkou zaschlého hlenu. Hlava puká. Pustina. Smrad vlastních tělesných výparů.

Probudil se? Probudil? Neprobudil. Má ještě spát? Zmizí snad utrpení ve spánku? Nezmizí.

A ve snu... Byl to vůbec sen?

Budí se. Budím se. Probudil jsem se. Oči mě pálí, prstem si vytírám ospalky, mám jimi slepené řasy. Otvírám oči. Kde to jsem? U sebe ne.

Měl bych vstát, vstát, měl bych jít na záchod, ulevit střevům. Vstávat se nechce nikdy nikomu. Ležel by, ležel bych. Kde? U sebe ne. Měl bych vstát.

Vstává. Vstal jsem. Závrať. Sedá si na postel.

Sedí, sedím, závrať, zvracení; vrhám se kupředu jako šermíř, jako plavec, kupředu, před sebe, z bytu na chodbu, na záchod.

Vyprazdňuje se, vyprazdňuju se, napjatý měchýř splaskl. Hlava praská. Teče voda? Kroutím čtyřramenným kohoutkem se značkou modrou jako Řád Virtuti Militari, voda neteče, stále neteče. Je alespoň ve vědru; přinesla ji Anděla nebo někdo jiný.

Záchod splachuju vodou z vědra. Umyvadlo, špunt, čúrek do porcelánové mušle umyvadla, voda, piješ? Piju. Pijeme. Pijeme.

Včera: Městská správa ohlásila dvaadvacet zásad bezplatného čerpání vody. Vodu je třeba před použitím převařit. Je mi to u prdele. Oplachuju si tvář a zbytek vody si vylévám na opuchlou hlavu, hlava skřípá, slyším ten skřípot, nateklý mozek se otírá o kost, zvnějšku jej chladí ledový pramen vody, člověk zvedá hlavu. Vidí mě ve špinavém zrcadle.

To jsem já. Konstantin Willemann.

A následky alkoholu. Konkrétně vína, posledních čtyř láhví, o samotě, u kuchyňského stolu, s chlebem se solí a česnekem, který Anděla upekla přímo na plotně. Poslední čtyři láhve. Víno už není. Víno už nebude. Co kdyby nebylo k dostání už nikdy? Hloupost, víno bude. Ale ne pro mě.

Třiapadesátý den abstinence typu em. Čtrnáctý den jsou Němci ve Varšavě. Osamělé pití, od poloviny druhé láhve nemravné písně, každá třetí vlastenecká, každá čtvrtá s výbuchem pláče, pláče. Pootevřenými kuchyňskými dveřmi nahlíží Andělina rozespalá tvář, potřebujete něco, pane? Vypadni, ty zmalovaná nádhero, ty stará rachejtle, chci být sám; ve své tragédii a v tragédii svého města potřebuju samotu a pátou láhev burgundského, a nic z toho není k mání!

Dneska se Anděle nemusím omlouvat, už si zvykla. Když se pán napije, nadává světu i lidem. Pán už je takový. Páni už takoví jsou.

Když se podívám do zrcadla, vybavuju si ten řev. Vybavuju si Andělu, starou švadlenu, sestru tchánovy služebné. Schovávám se v jejím výměnku, ona spí v kuchyni. Majitelé domu, kteří jí pronajali pokoj, tady nejsou. Utekli. Já jsem neutekl. A teď se dívám do zrcadla.

To jsem já. Rozcuchané vlasy, bledý ksicht, dvoudenní strniště.

Teprve teď na mě všechno doléhá nebo spíš se mi to vrací: zruinované město, které mi už nepatří, Hela a Jiříček v našem bytě v činžáku, který nechal postavit Emil Wedel, v Madalińského ulici, mobilizace, obléhání, kapitulace, Starzyński cosi blábolí o hanebné německé armádě, která bojuje s ubohými občany varšavské Pragy, řády, nevyplacený žold, Ksykovo šílenství a jeho černý knírek, po kapitulaci přemístění se z našich stanovisek u Sieleckého parku a v Parkové ulici do kasáren švališérů, kde máme počkat, než nás odvedou do zajetí, ale já nepůjdu; blábolí o tom, že musíme bojovat dál, plukovník mě pouští, běž, běž, svatá pravda, musíme dál

bojovat, mou pistoli zakopáváme v zahradě u sester nazareťanek v Czerniakovské spolu se zbraněmi několika kamarádů, mundúr spalujeme v kamnech, a to včetně bot, kterých je škoda, smrdí to pekelně, ale mě nedostanou, ani náhodou. A předtím, během mobilizace — slib. Abstinence. Po kapitulaci omezená na abstinenci typu em, proto ty poslední láhve vína, kde teď seženu víno? Nikde. Schovávání se, prostě cirkus!

Dým nad hořící Citadelou, tak vznešený a krásný. Posíláme bratrské pozdravy vojákům bojujícím na Helu, praví rozechvělým hlasem moderátor z rádia, ať žije Polsko, Polsko ještě nezemřelo. Ačkoliv...

Vzdávám se.

Piju vodu, přímo z vědra, které pevně svírám v náručí, břicho mám zase jako žok. Zrcadlo. Tohle jsem já, tohle jsem já.

Nenávidím tohle místo. Nenávidím.

„Andělo, uvař mi kávu!“ křičím. Křik mi probodává spánky hřeby silnými jako Pilátovy prsty.

„Káva došla!“ křičí zase trpělivá Anděla ze svého bytu, stejně jako včera.

Vždyť vím, že došla, proč tedy křičím?

„Tak aspoň čaj.“

„Čaj taky došel. Teprve rozdělávám v kamnech...“

Proč, proč, proč?

„A něco k jídlu?“

„Nic. Běžte něco koupit. V Mirovské mají chleba, za třicet grošů kilo, mají čtvrtky.“

Anděla něco bručí, bručí v kuchyni, v malé kuchyni v tom malém bytě, kde ještě pronajímají pokojíček; pokojíček, ve kterém to smrdí po staré ženské a vařeném zelí a cibuli, ačkoli nejmíň měsíc žádnou cibuli ani zelí nevařila, přesto to tam tak smrdí, nebo by to jenom zelím a cibulí nebo dršťkami mělo smrdět a já si ten puch jenom představuju, jen si ho vymýšlím, aby mi bylo líp?

Do města. Musím odejít do města. Vypadnout z toho bytu a nevrátit se. Za oknem déšť, chlad. Oholit se? Ve studené vodě? Co naplat. Učesat si vlasy. Ale bez pomády, přestože tu je, v krabičce v polici, ale teď není na pomádu doba, je válka, takže jenom hřeben, nebudu chodit s vrabčím hnízdem. Aspirin, a druhý. Taky dochází. Nátělník, podvlékačky, ponožky. Pod sako si beru teplý vlněný svetr. Klobouk, šála. Kabát si neberu, na ten ještě nedozrál čas. To ale nestačí, nestačí. Tvíd člověka udrží v teple, ale nestačí. Je to oblečení, kterým dám najevo, že nejsem jen tak někdo, přestože jsem budižkničemu, oblečení, které mě ochrání před rozpadem světa a které bude připomínat, že nejsem jen tak někdo.

Já jsem já. Jsem Konstantin Willemann, mám rád automobily a elegantní obleky, nesnáším koně, uniformy a smolaře. Já nejsem jen tak někdo. Ačkoliv...

Je to však marné. Prohlížím se v zrcadle. Já jsem já a svět už není; v tomto světě já nejsem já. A pokud v něm jsem, pak jsem budižkničemu. I v drahém obleku a drahých polobotkách. Budižkničemu. Přesně.

Jdu ven. Dveře se za mnou pohrdavě zavírají. Křídla dveří se na mě kření, jsou to senilní dveře à la Anděla, dveře, které mi nepatří, ale se kterými mohu zacházet, jak se mi zlíbí. Vycházím. Nevrátím se. Ještě nevím, kam půjdu, sem se ale nevrátím.

Vyšel jsem ven, město mi nepatří. Ve většině oken chybělo sklo; tam, kde bylo, ho do kříže přelepili papírem, okenní kříže svatého Ondřeje a na křížích celý náš ukřižovaný život, většinou ale slepá překližka a černé očnice po vyloupaných zárubních a vymláceném skle. Pozavírané obchody zatlučené prkny nebo úplně vybílené a místo nich šmelina v ulicích, lidi prodávali všechno: anglické jezdecké holínky, hřebeny, lampy a jídlo za ceny, za které by zasloužili kulku. A co to bylo za živly: příměstští kramáři se zbožím bůhvíodkud, elegantní dámy, kšeftsmani, podvodníčci, výrostkové. Rozložená společnost, žádný Žid, žádný Řek, žádné dámy, žádné kurvy,

žádný profesor ani zloděj. Zboží z vydrancovaných obchodů, obyčejný lup, obyčejná kořist, jindy zase pravé kožichy; starý svět pomalu mizí, leží vyskládaný na ulici na rozložených novinách nebo papundeklu, řád věcí se rozplynul jako rozpuštěný křišťál; pravé kožichy žádané kvůli chladnému říjnu, z pravých skříní přímo na ulici, z ulice do nepravých rukou; jakási ženská chtěla prodat jezdecké sedlo, čí byl ten kůň, čí byl zadek, který na něm seděl, k čemu vlastně někomu bude hulánské sedlo? Může si ho připevnit na záda a vozit po ulici Němce.

Ještě by ho mohli zastřelit.

„Za to vás můžou zastřelit, ženská," řekl jsem.

„Jestli nic nechcete, tak běžte, pane!"

A tak jsem šel. Je dobře, že mám peníze. Mám je, protože mám za ušima. Vykračuju si, mám za ušima, jdu Škrobárenskou ulicí, Židáci se mi motají pod nohy, chtějí mi prodat všecko, za *dulary*, za zlato, pospíchají a mají zatraceně nahnáno, a já jdu, na Židáky nekoukám, jdu do Mirovské haly pro chleba, slaninu a vejce. Půlka stánků obsazená, šílené ceny, kilo chleba za zlotý sedmdesát. Chleba z magistrátní distribuce za třicet grošů už není, všechno je pryč. Až na chleba z trhu, ještě horší než u Žida. Beru kilo. Kromě chleba kupuju hrnek kyselého mléka, ohyzdný hrnek na špagátu; každému, kdo chce, kramářka nalije za deset grošů, platím, k čertu, hrnek má na sobě otisky něčích odporných rtů, piju, to pomůže.

Nepomohlo. Ta ženská má čokoládu, předválečnou; tabulka za dvanáct zlotých. Dvanáct! Vzal jsem Jiříčkovi za tři zloté, ženská špinavýma prackama ledabyle láme čokoládu a balí ji do novin.

S jídlem v aktovce jdu dál; nebudu nosit nákup v síťovce jako nějaká služka. Když má člověk peníze, všechno je najednou lidské, všechno se dá zvládnout.

A já jsem je měl. Ještě v srpnu, týden před mobilizací, jsem vybílil účet ve Státní spořitelně, moc tam nebylo, ale něco přece, zkrátka jsem vybílil účet, mám to ale za ušima, jsem

to ale chytrák, a koupil jsem zlato za šmelinářskou, ale předválečnou cenu; koupil jsem dolary a teď se mám, taky Hela má za co nakrmit Jiříka, myslel jsem na to a dmul se pýchou a přitom jsem šel kolem fronty před spořitelnou; naschvál jsem si zašel, abych si prohlédl frontu až k filharmonii, jednorázově vyplácejí jenom padesát zlotých, lidi se probodávají pohledy zpod klobouků a v těch pohledech je všechno, sanace, zloději, zatracení plukovníci, kde jsou naše peníze, kde jsou moje peníze?!

Ale já je mám. Mám za ušima a lidi jsou idioti.

Máš za ušima a lidi jsou idioti.

Naschvál jsem si zašel; taky proto, že jsem byl ve Státní spořitelně naposled s plukovníkem, majorem Tomaszewským, zástupcem a rotmistrem Chocholem z kulometné eskadrony v den kapitulace, ale ještě před jejím vyhlášením, Tomaszewski dostal Virtuti, Chochol taky Virtuti a já zničehonic Kříž za chrabrost, byli jsme zkrátka ve Státní spořitelně, v podzemí, já jsem stál taktně vzadu, všude samí generálové, Rómmel, Kutrzeba, Tokarzewski a Czuma, stáli u map, kouřili cigarety, poražení, přemožení; prosrali Polsko, ale stojí nad mapami, upnutí až ke krku, stříbrné límečky, generálské pistolky v pouzdře na prdeli, kapesní šestky nebo sedmičky dobré tak k tomu, aby si prohnali kulku hlavou; nikdo to ale neudělal, i když jim dali všechno, co mohli, snad kromě knoflíků od uniformy.

Náš plukovník mluvil se šéfem Rómmelova štábu, ano, kapitulace je potvrzena, a já jsem měl sto chutí vytasit pistoli a ty generálské hlavy jednu po druhé postřílet.

A dneska není po generálech ani vidu, ani slechu, jenom tady lidi stojí ve frontě, aby dostali svých padesát zlotých.

S jídlem v aktovce jdu do Evropského, do Loursu. Poslechnu si, co lidi říkají. Co si povídají, co blábolí, jak klapou zobáky jako žebráci miskami o chodník. No co, jdu, jdu do Loursu, abych oddálil to, co nastane potom. Čtyřicátý devátý den abstinence typu em.

Jdu dovnitř. Je tam narváno, většina lidí jsou důstojníci. Část z nich předstírá, že to vlastně nejsou oni, že nejsou zupáci, ačkoli to zupáctví mají napsáno na čele; ne na čelech, ale na čele, protože ti všichni mají jeden zupácký ksicht a jedno zupácké čelo, plukovnické, majorské, kapitánské; šlechta, pánové, jak se ten jejich oholený ksicht zastřešený nablýskaným štítkem čepice vyjímal nad zvlněnými stužkami na vysokých límcích, a teď tady trpí na hubených nebo na tlustých krcích, nad špinavými límečky civilních košil, v tom šedivém nebo hnědém oblečení, které vzali bůhvíkde. Dlouhán Faliński asi sebral sako nějakému trpaslíkovi, rukávy měl na půl cesty mezi loktem a zápěstím s bílým proužkem po hodinkách. Tlusťoch v rohu zase rozevíral svou macatou hrudí klopy svého saka, jako by to byla vyhřezlá prasklá jitrnice — jen stěží dopnutá košile odhalovala v oválech mezi knoflíky tělo jako nějaké chlupaté těsto.

Další měli uniformy, spíš ale pracovní; civilní saka a jezdecké kalhoty, vojenské pláště. Všichni byli ověnčení klobouky. Nemusejí se ukrývat, jsou z armády Modlin. A před kým by se vlastně měli ukrývat, tady Němci nejsou, Němci do kaváren nechodí.

Všichni se se mnou samozřejmě chtějí přátelit. Ne že by se chtěli přátelit zrovna se mnou. Tady se přátelí všichni a oni počítají s tím, že patřím k tomu jejich „všichni".

A žvaní, že Francie. Že Sikorského vláda, že byl Rydz internován, že sanace tohle a sanace tamto. Klinický idiot za stolem u okna prohlašuje, že Polsko musí přijmout duchovní formu, musí se stát zemí ducha a z ducha se prý má znovu zrodit jako země bez křivd a pronásledování, jako kraj dobrých občanů spojených láskou k dobru, kráse, pokroku, Bohu, spravedlnosti a přátelství.

Anýzové bonbóny. Napadlo mě, že ještě musí mít anýzové bonbóny, růžový likér a kokain už ne. Vybírám si stůl na druhém konci sálu, protože tomu idiotovi bych musel spravit

fasádu; na druhém konci sedí Rudzik s Malinowským u láhve vodky. Přisedám si k nim.

A oni si vedou svou. Přihlásit se, nebo ne? Četls včera Cochenhausenovu vyhlášku? Četl. Příjmení od A do K, dneska od L do Z. Rudzik říká, že nejde, Malinowski váhá, ale spíš taky ne. Jak se člověk přihlásí, nic nezmůže, pošlou ho přímo do tábora. Nebo nepošlou? Nicméně, Francie, Francie, Francie, bijte Němce!

„Nemáte toho za ty tři týdny dost?" ptám se. „Dostali jste málo?"

Jako kolovrátek. Sanace a sanace, potrestat, zúčtovat.

„A koho chcete trestat?" ptám se. „Maršálka? Nachcat mu na hrob?"

„To nejde, hlídkuje se tam," odpovídá Rudzik vážně. Neposlouchají. A potom prý poslyš, Kosťo, vždyť je to jasné, do Krakova tak a tak, z Krakova na Budapešť tak a tak a přes Tatry na lyžích a v Budapešti, když nás internují — pomáhá tam prý ministerstvo domobrany, sám ministr Bartha —, takže když nás internují, hned nás zase pustí, pak do Konstance a šmytec, pak na loď a přes Středozemní moře do Marseille, kde už je nová armáda, spojenci nám dají tanky a vůbec všecko, hrr na Němce, hrr na bolševika, všechny je pobijeme, za svobodu, hurá na Berlín, hurá! Vivat! Vivat!

„Kdyby nám měli něco dávat, nebylo by to pro ně snazší v srpnu?"

Mračí se na mě a zlověstně si mě prohlížejí, přemýšlím, jestli už vytáhnou tamto slovo, nebo ještě ne, hledí na mě, vidím jejich oči jako okna do kříže přelepená pruhy papíru. Chtějí utéct, jsou do toho celí žhaví, ale neutečou, protože se bojí, protože život je příliš těžký, aby si jej člověk ještě komplikoval radami přátel. Takže ne.

Rudzik vytahuje noviny.

„Co to je?" ptám se.

Rudzik krčí rameny. Co by to bylo. Nový *Kurjer Warszawski*. Ten už ale nevychází, třeba to je staré číslo, no prosím, první

číslo. Na první straně: *Důležitá vysvětlení vlivu událostí předcházejících německo-polskému konfliktu.* Vedle toho: *Churchillismus. Pozoruhodný článek Bernarda Shawa.* Dívám se do tiráže. Jakýsi František Sowiński. Neznám ho. Určitě je to pseudonym: kluk se bojí, že mu nikdo nepodá ruku, protože si zadává s Němci.

K našemu stolu si přisedá chlápek v kabátě, s Rudzikem si podávají ruce jako staří přátelé. Je to jasné na první pohled: důstojník. Všude, kam se podíváš.

Hledí na mě. Mrňous, břicho jak balon, ve tváři však pohublý.

„Jmenuji se Kalabiński. Plukovník."

Podává mi tlapu, tak ji tisknu.

„Já jsem Willemann. Opilec," odpovídám.

Oba se smějí, Kalabiński i Rudzik.

„Podporučík je takový čtverák," říká Rudzik, aby ten zatracený plukovník ani na chvíli nezapochyboval, že mluví s důstojníkem, i když bylo hned vidět, že s o poznání mladším, ale jak je někdo důstojník, je zkrátka důstojník.

„Pan plukovník je taky ze Slezska," dodává ještě.

„Ze Sosnowce," opravuje ho Kalabiński. „Vy jste Slezan?"

„Ne," popírám to. „Varšavan. Ale narodil jsem se ve Slezsku."

Nevrtá se v tom, naštěstí to nerozmazává.

„Ve Slezsku to byla strašná řež," říká do prostoru, jako by to nebylo určené mně. „Ale to potom už pořád. Bojoval jsi?"

Dívám se na něj tak, aby viděl moje zhnusení.

„Jenom s pasákama po hospodách, když mi kurvy nechtěly zadarmo podržet," odpovídám.

„Pan Willemann bojoval v devátém hulánském!" spěchá Rudzik s vysvětlením a nejistě se pochechtává.

Nalévá Kalabińskému skleničku. Ten ji do sebe obrací.

„Vzpomněl jsem si na takovou příhodu," říká Kalabiński, jako by mu ta vodka hned stoupla do hlavy, ale pak ztlumí hlas. „Byli jsme v takovém městečku, ve Stopnici, jeden Židák vedle druhého. A tam si takhle jede autobus plný Němců,

tak jsme okamžitě spustili, jenže pak se ukázalo, že to byli muzikanti. Vojenští, v uniformách. Autobus byl jak řešeto, muzikanti jakbysmet, a nástroje, pánové, ty byly úplně na maděru. Fiasko, neměli žádné zbraně, jenom trumpety."

Chce se mi zvracet.

Dopíjím vodku, loučím se, jdu, tady nejsem nic platný.

Francie, Francie, nekromancie, demokracie, přihlásit, či nepřihlásit, sanace, koalice, mobilizace, deratizace, mozků inseminace... Pryč.

A já jdu. Musím zjistit, jak se mají Hela s Jiříkem, zeptat se jich na to, postarat se o ně a věnovat se jim, nejdřív se ale musím postarat o svou duši. Musím do Ujazdovské nemocnice. Musím. Zkrátka jdu. Musím.

Jdu z Loursu, musel jsem jít, prohra by mi vlezla na mozek, švihlo by to se mnou, jdu pryč, odešel jsem. Musel jsem.

Moje proděravělé město, které mi nepatří. Jdu Krakovským předměstím, kolem prochází celá četa Židáků s lopatami, jdou po trojicích, vousatí, v kaftanech, s jarmulkami, je jich aspoň třicet, jdou někam pracovat, provázejí je tři Němci, vojenské uniformy, ale ne wehrmacht; plukovník mě to naučil: na levé straně má německého orla jenom wehrmacht, jiné útvary ne. A útvarů je celá řada. Tihle ho nemají, žádný wehrmacht. Kdo se v tom má ksakru vyznat. Nějaká *Polizei*. Nebo SS. Lidi se rozcházejí, odvracejí hlavy, Židáci v německém doprovodu kráčejí prostředkem rozkopané ulice.

Já jdu dál, jdu Novým světem; na Novém světě jsem ještě celkem nedávno viděl tyhle dlouhány s lopatami, vždycky v oblecích a s klobouky, z dobrovolné domobrany, šli dělat zákopy a tam, kde byla silnice, už jsou dneska jenom hroby, sedlácké fůry tudy jezdí místo tramvají; tramvaje nejsou, autobusy nejsou, jezdí jenom povozy; jeden mě zrovna míjí a v něm klidně sedí patnáct Varšavanů v pláštích, s klobouky, aktovky na kolenou; moc nechybělo a měli by nožku přes nožku a začali by si číst noviny nebo třeba *Wiadomości*, jako

by jeli taxíkem do divadla na nového Szaniawského nebo do Atenea. Na zdech visí místo plakátů lístky se vzkazy.

„Josefovi Mareckému žena s dětmi. Josífku, dům je zničený, jsme u Staszových na Grochově, čekáme na tebe.“ „Prodám výstavní holuby. Ul. Vrbová 14, ptejte se na Ondřeje.“ Vrbová lehla popelem, byl jsem tam ještě před kapitulací. Stovky lístků. Před nimi lidi, hledají, čtou. Paní, začněte z této strany, já začnu z druhé, když najdete něco o Mariánu Kowalczykovi, dejte mi vědět; koho hledáte vy? Já vám taky pomůžu. A kolik let? To je bída, ach, samá bída!

Šel jsem dál, Venkovskou. Nikoho jsem nehledal, nikdo mě nezajímá, tedy kromě Hely a Jiříka, a ti jsou v bezpečí u nás v bytě. Dlaždice jsou vytrhané z chodníku, všude je bláto, boty se okamžitě špiní, na ulici je bláto a povozy, za dva týdny o dvě stě roků zpátky. Provizorní barikády z dlaždic jsou už otevřené, cesta je volná, ale dlažbu nikdo neopravil.

Zase dva Němci, vojáci. Pláště, pásy, na hlavách lodičky. Lidi na ně hledí, jako by jim ti dva před chvílí znásilnili matku, zabili ji a snědli. Možná ji některým zabili, možná znásilnili, kdoví. Ale že by ji snědli, to asi těžko; tihle dva asi ani nikoho nezabili, to spíš nějaký pilot, letoun, bomba. Takoví zelenáči s plachýma očima, beze zbraně, proč chodíte po městě, které dobyl váš generál, tys nic nedobyl, to generál, tys jenom jel v náklaďáku nebo jsi šel pěšky, pak běžel, kryl se, střílel jsi, škubal za závěr, střílel, na koho jsi střílel? Střílel jsi, jak ti poručili, pak druhá strana prostě střílet přestala, generál vám dal vodku, a tobě teď rozbijí hlavu, ne generálovi Cochenhausenovi, veliteli Varšavy, ani Brauchitschovi; někdo to nevydrží, zmlátí vojáky a budou z toho jenom potíže.

Takže já jdu. Nalevo na stěně stojí „*Bekanntmachung!*“ švabachem, napravo „Oznámení!“ a uprostřed vkusný černý orlík. „*Wird mit dem Tode bestraft.*“[1]

---

1 (něm.) Trestá se smrtí.

Zastavil jsem se před oznámením. Četl jsem německý nápis. Pak mě osvítilo. „*Wird mit dem Tode bestraft.*“ To říkal můj otec, to je jazyk mého otce, němčina, ale nejenom to, takhle mluvil můj otec. Ne trest smrti, ale: „*Konstantin, wenn du unartig bist, wenn du dich schlecht benimmst, dann wirst du bestraft! Konstantin, sprich Deutsch!*“[1]

Udělalo se mi špatně. Musím jít, musím jít sehnat něco pro svou duši.

Vyrazil jsem. Dvakrát čtvrthodinka chůze, Ujazdovská nemocnice. Něco pro duši. Pavilony jsou nacpané k prasknutí: ranění leží, leží a kvílejí, léky nejsou, díry po kulkách a od střepin bolí. Nevypadá to dobře. Sám nevím, co mě trápí víc: bolest všech těch skvělých kluků kolem, kteří tady leží a sténají, ale i ti neskvělí leží a sténají, anebo mě spíš trápí, že mi Jacek nic nedá, protože ho bude hryzat svědomí. Že by dal mně na rekreaci, místo aby těm klukům ulevil. Skvělým i neskvělým.

Nebo že by hryzalo svědomí mě? Možná ano, možná ne. Hledám svého doktora, ptám se krásné blond sestřičky s tak kulaťoučkou zadničkou, jako by ani nebyla válka, měří si mě zkoumavým pohledem, totiž sestřička, zadnice si mě neměří, ale je moc unavená na to, aby ji zajímali mužští, věčná škoda toho zadečku, je to mrhání, válka je mrhání. Potřebuje pohladit, sevřít, poplácat a něžně pokousat, a ne pobíhat s mísami a plátnem na obvazy. Ale — válka. Je to těžké. Takže se ptám sestřičky, a ta neví, kde je doktor Rostański, a jde dál, duchem nepřítomná.

Opřel jsem se o parapet u vysokého okna a překvapeně jsem v kapse saka nahmatal něco tvrdého: cigaretové pouzdro, na které jsem zapomněl. Se zatajeným dechem je otvírám: tři cigarety! Poprosil jsem kolemjdoucího raněného o sirky,

---

1 (něm.) Konstantine, když budeš zlobit, když se nebudeš chovat správně, budeš potrestán! Konstantine, mluv německy!

kouřím. Vyschlý tabák škrábe v krku, ale je dobrý, z jiného světa, tři dny jsem nekouřil, o těch cigaretách jsem nevěděl. Přemýšlím: co moje svědomí?

Vždyť to patří všem těm chlapíkům tady, těm řešetům, mě Němci provrtat nedokázali, i když ta lavina železa a oceli, kterou na mě namířili a vystřelili, ke mně proudila kovovou strouhou, ale nedotekla, netrefila, nedokázala, nedokázali.

Znovu se ve mně hnulo svědomí. Ale když jsem dokouřil, zase jsem na chodbách nemocnice hledal doktora Rostańského. A našel. Našel jsem Rostańského přízrak. Byl vyčerpaný, pohublý, shodil tak deset kilo, kruhy pod očima, pobledlý, ale když mě viděl, usmál se. Jacek, můj Jacek.

Radost měl ale jenom v první vteřině, pak se podíval znovu a pochopil, rozčílil se, bručel, soptil.

„Vyloučeno," pronesl nejchladnějším hlasem, jakým dokázal, tedy chladně, ale ne dost, ne aby mě odradil.

„Dobrý den, Jacku."

„Ty mě nedobrýdňuj ani nevokativuj, Kosťo. Já vím, o co ti jde. Nic ti nedám. Vyloučeno. Vůbec nic nemám."

„Máš."

„Nemám."

Otočil se a odcházel, jako by se se mnou vůbec nechtěl bavit. Věděl, že neodejdu, věděl. Dá, vím, že dá. Šel jsem za ním, do malé ordinace, zkusil přede mnou zabouchnout dveře, ale nacpal jsem se dovnitř. Vím, že má, určitě má nějakou železnou zásobičku, mimo evidenci, sladké lahvičky nezapsané v žádné knize. Ale na evidenci sere pes, koho to teď zajímá, všude jsou Němci. Konec s knihami.

„Dej, prosím tě. Nemůžu, už to nevydržím, proženu si hlavou kulku."

Pečlivě si mě prohlíží. Jacek, můj Jacek. Jacíček. Rostański. Miláček. Myslí si aspoň chvilku, že bych si mohl ublížit?

„Tu pistoli máš kde, idiote?"

Mlčím. Výmluvně.

„Nedám, co to meleš, máš syna, ženu. Nedal bych, ani kdybych měl, ale nemám. Nedal bych, tady je potřeba. Pro raněný, krucinál."

„Tak dej aspoň dvě lahvičky, Jacíčku zlatej, prosím tě," pravím, ale nepodlézám, prosebná slova, ale rozhodný tón.

Vzdychl.

„Můžu ti dát pervitin," odpověděl a v tu chvíli jsem věděl, že ustoupí. „Koupil jsem ho od Němců, načerno."

„Nechci zatracenej pervitin."

„Mám jenom pervitin."

„To není pravda. K čemu mi bude pervitin? K čemu je tobě?"

„Nevím. Prodávali ho lacino, tak jsem nějakej koupil. Nic jinýho nemám!"

„Máš."

Vzdychl. Zmlkl. Už jsem věděl, že dá. Věděl jsem to už předtím, teď jsem to věděl ještě jistěji. Ještě chvíli mlčel. Zavrtěl hlavou.

„Idiote. Dám ti jednu. Naposledy. Že je ta nekonečná válka."

Objal jsem ho a políbil na obě tváře, i když se mi pokoušel vysmeknout, nádhernou lahvičku vytáhl ze sejfu, hned jsem ji schoval do kapsy a ještě jednou ho objal, pak jsem se otočil k východu.

„Kosťo..." spustil podivným hlasem, když jsem stál ve dveřích.

Obrátil jsem se, hleděl na mě, započatá věta visela ve vzduchu.

„Kosťo..." zopakoval.

„No?"

Bál se. Věta se ještě chvíli vznášela, ale nedokončil ji, jenom mávl rukou.

„Zkusím se po ní ještě porozhlídnout, kamaráde, slibuju," řekl jsem rázným hlasem, jako bych mluvil na vojenském nástupu. „Určitě se někde najde. Lidi se teď hodně objevují."

Jacek znovu mávl rukou a já jsem odešel. Hned jak jsem za sebou zavřel dveře, jsem uslyšel, jak si lehá na pohovku, pružiny zaskřípaly ne pod vahou jeho malého hubeného

chlapeckého těla, ale pod tíhou starostí, strachu a smutku. A stesku.

Zapřísahám se, že slib kamarádovi dodržím, rozhodím sítě. Mohl jsem to udělat už předtím v Loursu, ale nějak se mi to vykouřilo z hlavy, protože jsem od rána myslel jenom na to, jak skoncovat s proklatou střízlivostí. Hanba, že jsem na ni zapomněl, přítelova žena, Iga, Iga...

Ale budu pátrat, poptám se, poptám.

Trochu mě hryzalo svědomí, ale když jsem vyrazil do města, město, které mi nepatří, nabralo jiný odstín: to lahvička v mé kapse zářila barvami a ozařovala domy s vyloupanýma očima, domy se skalpovanými střechami, domy s vykuchanými byty. Věděl jsem, že ještě dnes odhodím všechny odstíny šedi, dnes uteču tam, kde mě žádný Němec ani bolševik nedohoní, ani náš plukovník, ani vlastenecké matróny mě nedohoní, ani starci, kteří zažili lednové povstání, mě nedohoní, leda by ostošest pajdali o těch svých hůlčičkách, v kožiších a konfederátkách, minulost národa se ke mně nedostane, stejně jako jeho budoucnost, nedostane se ke mně elektrifikace, krystalové rádiové přijímače ani antény na vesnických stromech, ani sedláci, ani parcelizace, ani demokracie, nic. Ani otec se ke mně nedostane, ten, co si ho pamatuju ještě před tamtou válkou i s jeho úzkým světlým knírkem a sevřenými rty, skrz které syčí moje jméno.

„Konstantine!“ syčí můj mladý otec.

Tam ke mně nemůže, nemůže ze záhrobí.

Zlehka jsem šel Szuchovou a Puławskou, nedaleko odtud jsme před dvěma týdny bojovali, dnes kráčím po hrobech svých přátel a krvi našich koní, dokonce si pískám. Napadlo mě, že bych si měl opravit kolo, a došel až na Mokotov, k Hele a Jiříkovi, k našemu domu, novota a moderna, hladké stěny bez říms, volut a bosáží, moderní jak aeroplán a vlaky luxtorpéda. Podíval jsem se na hodinky, které mám po otci, electy s červenou dvanáctkou z minulé války, otcovy hodinky, moje

zápěstí: na ciferníku sedmnáctá. Stihnu si ještě chvilku posedět a vrátit se na čas. Stál jsem před domem a uvědomil si, že by mi Hela mohla prohledat kapsy. Mohl bych lahvičku někde schovat, v průchodu nebo na schodišti, ale neměl jsem odvahu se s ní rozloučit, ne teď. Podíval jsem se nahoru. V druhém patře se svítilo, teplé světlo, ve kterém sedí na pohovce Jiříček a prohlíží si atlas zvířat nebo staví hrad z kostek. Když zaťukám na dveře, Hela bude vědět, že jsem to já, kdokoli jiný by zazvonil, a naštve se, že jsem přišel, vždyť je to nebezpečné, podle ní jsem zběh a Němci nemají ve městě nic jiného na práci než mě hledat po všech čertech a Hitler s Himmlerem ječí do telefonu: „Najděte toho Kosťu Willemanna, ale rychle, hovada! Chytit, mučit, rozstřílet a pak pověsit!“ Pochechtávám se, směju se vlastním vtipům, jsou dobré. Hela se teda napřed rozčílí, že jsem vůbec přišel, a pak si řekne, že jsem nametenej nebo sjetej, koukne se špehýrkou a uvidí, že nejsem, a teprve potom se uklidní. Uklidní se a zavolá: „Jiříku, táta, táta přišel!“

A Jiříček přiběhne ke dveřím, Hela otevře a vtáhne mě dovnitř, aby mě náhodou někdo ze sousedů nezmerčil, a já Jiříčka vezmu do náručí, políbím ho a na všechno se ho vyptám, on mi odpoví po svém, zmatek a chaos, určitě něco o medvídcích, o mámě a o tom, co měli k obídku, hned mu dám čokoládu, a Jiřík ji slupne jako malinu, umaže si pusu.

V bytě je teplo, protože už v srpnu jsem domluvil zásobu uhlí pro celý činžák, jinde se mrzne, u nás se topí v kotli a v bytech je teplo. Teplo, protože jsem to zařídil, aby bylo teplo, to jsem zařídil.

Takže je teplo. A když je teplo, budu si muset sundat sako a svetr. Mohl bych lahvičku schovat do kapes u kalhot, ale když Jiříček odběhne do jiného pokoje, Hela se ke mně přilepí celým tělem, položí mi ruku na hruď a rukou pojede níž a níž, přes opasek, přes podbřišek, dolů, níž. A ucítí lahvičku.

Takže ji musím schovat. Ale když půjdu dovnitř, třeba pak budu muset jít přímo k Anděle a co tam, spát? Sedět v kuchyni sám se sebou, poslouchat sám sebe, k čemu?

Jiříček. Hela. Milovaná Hela. Neviděl jsem je týden, celý týden. Čokoládu pro Jiříka mám, čokoláda je pro kluka dobrá, je, chudák, takový hubený. Jiřík tatínka obejme. Zarecituje básničku. Hela ho učí *Kdopak jsi ty*, dokonce jsem chtěl protestovat, učit tříletého kluka takový příšerný kýč. ... *Polák malý. Co je tvůj znak? Orel bílý.* Tříletý kluk není žádný Polák, tři roky, to je sotva půl člověka, milované polozvíře, opičák, žádný Polák. Ale Hela si myslí, že je to důležité, tak ať se to učí, ať poslouchá jejího otce nebo matku, kteří k nim obden chodí a otravují ho svými vlasteneckými nesmysly. Povinnost. Polská žena, matka, čistota. Budoucí generace. Děti jsou to nejdůležitější. Děti jsou budoucností státu. Fyzika, eugenika a černá Afrika. Nejde o Jiříčka, vnoučka, krásu vtělenou v plavého cherubínka, ne — jde o děti. Polské děti, sere na ně pes.

Sáhl jsem na kapsu. Je tam, zlato moje, život můj.

Dělám čelem vzad. Na Povislí to stihnu ještě před sedmou, půl hodiny před zákazem mě na ulici nevyhodí. Jenomže jsem tam dlouho nebyl, dva měsíce, je to jako půlka života, nechtěl jsem tam chodit, ale půjdu.

A znovu: Varšava, město, které mi nepatří, dobře, že neprší, nejen boty, ale i kalhoty bych měl urousané až ke kolenům. A to není jen tak, přijít v mokrých kalhotách.

Přinesl bych květiny, ale kde je mám teď vzít? Jít k ní bez květin není dobré. Aspoň chryzantémy.

Ale proč vlastně „aspoň“ chryzantémy? Ona je ocení, a to hned dvakrát: zaprvé, že jsem přinesl květiny, zadruhé, že jsou to chryzantémy, hřbitovní květiny, ponuré květiny, ocenila by je i předtím, než se všechno pokazilo, a teď je ocení mnohem víc.

Brodil jsem se blátem a nakonec se octl před jejím domem. Chryzantémy mám, sebral jsem je z jednoho hrobu, ležely pod dřevěným křížem z planěk, pod francouzskou helmou,

helmou typu adrian, na destičce bylo ledabyle vyškrábáno, že tam leží desátník Głowiński z 30. pp. K čemu jsou desátníkovi chryzantémy? Desátník už nežije.

„Co si to dovolujete?“ zašeptala jakási dáma a hlas se jí třásl zlostí. Nebyla na tom nejlépe, měla plášť s laciným koženým límcem z nutrií a pohublou tvář. Z té jsem vyvodil, že zanedlouho přijde i o ten límeček. Zeširoka jsem se na ni usmál, aby věděla, že kdybych se jen trochu snažil, do večera by byla moje. Zejména kdybych spojil svůj šarm se slibem bohaté večeře. Na kterou mám, a ona určitě ne.

Ale šel jsem dál, a tak jsem se dostal před stoletý činžák v Dobré, na rohu Dobré a Radniční, stál jsem před činžákem, který byl zvenku elegantní, ale stropy, schody a balustrády uvnitř byly ze shnilého dřeva, dům byl nalíčený, ale vevnitř vrtají červotoči, lidští červi hlodají chodby ve ztuchlém vzduchu, vyšplhal jsem se po ztrouchnivělém schodišti do druhého patra, přišel jsem ke dveřím. Zaťukal jsem, až odpadlo několik plátků loupající se barvy. Nikdy nezvoním, štítím se elektrických zvonků, ty jsou dobré pro hasiče nebo na signalizaci náletů, a ne pro kulturního člověka, který jde na návštěvu. Na návštěvu své milenky.

Když jsem zaklepal, stovka otázek. Bydlí tu ještě? Probůh, žije vůbec? Viděli jsme se v srpnu, dva měsíce, a je to tak dávno. Nemusí být naživu. A pokud žije, bydlí tady? A pokud bydlí, je doma? A pokud ano, je sama? A jestli je sama, nečeká někoho?

Ticho.

Nové otázky: co když se podívala špehýrkou, ona to dokáže tak tiše, že jsem ji nemusel slyšet, viděla mě a nechce otevřít? Ťukám znovu, při druhém pokusu se dveře pootevřely.

„Kosťo, tys přišel...!“ zašeptala.

V tom šepotu byla touha, slib, radost, jako pokaždé když jsem k ní přišel. Ale bylo tam ještě něco, láska.

Bohužel. Láska, poprvé. A stačilo k tomu málo: dva měsíce od sebe, Hitlerův plán napadení Polska a naše porážka

během dvou týdnů, tak málo — a Sala se do mě zamilovala. Zbytečnou láskou. Jsem si tím jist, po těch třech slovech to vím: láska. Slova vyřčená hlubokým hlasem, s přídechem, takže láska. Zbytečná. Ale teď nemám sílu ani čas, abych se nechal tím zbytečným citem vyvést z míry. Rozhodně jej nebudu dusit, potřebuju jenom útěchu.

„Salo," zašeptal jsem.

Pustila mě dovnitř. Tolikrát jsem těmi dveřmi třískl, tolikrát mě z bytu vyhodila, tolikrát jsem před nimi žadonil, aby mě pustila dál, někoho tam měla, tak jsem mu dal přes hubu boxerem, ach, Bože, a shodil ho ze schodů jen proto, že měl stejný vkus jako já, že tonul v obrovských očích Saly, mojí Salome. A určitě nejen v očích.

Dal jsem jí květiny.

„Z hrobu," řekla.

„Žijeme na hřbitově," vysvětlil jsem jí.

„Ano. Jsou krásné. Pojď dál, sedni si."

Vstoupil jsem. Květiny dala do černé vázy, podívala se na hodiny a pochopila.

„Zůstaneš přes noc, zůstaneš!" křikla a tleskla rukama.

Posadil jsem se. Vytáhl jsem z kapsy lahvičku a položil ji na stůl. Pro dva málo, ale Sala si dá míň než já, nějak se podělíme. Sám jsem si dát nechtěl. S morfiem je sice člověk vždycky tak nějak sám, ale aspoň není sám o samotě.

Usmála se.

„Mám tady láhev starého burgundského. Nakreslíš mě napřed?"

Raději bych si hned nechal rozplynout v žilách obsah Jackovy lahvičky, ale neodmítnu, je v právu.

„Odkud máš burgundské, ženská?" zeptal jsem se, trochu mě to vyděsilo, burgundské jí mohl přinést jenom nějaký chlap.

„Známí je přinesli ze zámeckých sklepů. Je to prezidentské víno. Bude lepší, když ho vypijeme my než Germáni, co?"

Pokrčil jsem rameny. Když mi to svým altem říkala, pochopil jsem, že mě to nemá co vzrušovat, vždyť víno z prezidentských sklepů už jsme pili, ještě v švališérských kasárnách, madeiry tak staré, že by je šlo krájet nožem. A že je přinesl někdo jiný, no a co...? On přinesl, Kostík vypije.

„Ale nakreslíš mě?“ zeptala se svou intonací měkkou jako stepi od Dněstru po Don. „Takhle?“ ukázala na kresbu, která visela nade dveřmi, byl to první Salin obrázek, který jsem nakreslil hned první den, kdy jsme se seznámili, chvíli předtím, než se z nás stali milenci.

„Tady je tma.“

„Tehdy taky byla.“

Byla. Poznali jsme se v Adrii, u stolu s Jaroslavem, pak mě pozvala k sobě, abych ji nakreslil. Myslel jsem, že je to obyčejná záminka, okamžitě jsem běžel za ní, i kdyby jenom kvůli jejím měděným loknám, ale když jsem přišel do jejího bytu a bez dlouhých proslovů se měl k činu, se smíchem mě odstrčila, počkej, až za chvíli, načež mě poprvé usadila na židli, podala mi podložku s přišpendlenou čtvrtkou papíru a rudku a sama se uvelebila na pohovce, nesvlékala se, jenom si rozhalila košili, sundala si podprsenku a odhalila se v celé kráse, sukni si vykasala vysoko, až k bokům, a ukázala rozkrok, kalhotky nenosila, jenom podvazkový pás. Jako by sestoupila z obrazů Egona Schieleho. Neprohlížel jsem si jenom ji samotnou, neprohlížel jsem si jen zvláštní zrzavou Židovečku či Rusku, sám nevím, ne jen ji; přede mnou neseděla ona, nebyla to ta pseudoumělkyně, múza, bakchantka, menáda, o které mi kdysi Witkacy říkal, že je to svatá kurva a že po žádném těle neteče šampaňské tak jako po jejím, ta přede mnou neseděla; prohlížel jsem si koncentrovanou ženskost, ne stín ideje ženskosti, jímž je každá žena, ale ženskost samu o sobě, ženskost, která koncentrací nabývá tělesného tvaru.

Tehdy jsem ji nakreslil rudými čarami, vulgárně rozkročenou a půvabnou, protože překračovala všechny hranice

vulgarity; to nebyla nestoudnost, zkrátka se jen nestyděla a v tom nestydění se byla krásná, jako by nevěděla, co to stud vůbec je, jako by se na ní jediné nepodepsalo vyhnání z ráje, jako by byla nějakou zvláštní ženskou rasou, Evinou sestrou, která zůstala v ráji a která pak nechala zhotovit kresbu a pověsila ji nade dveře; vyhrnutá sukně, tmavý rozkrok, *Urheimat* mužů a dlaně na bělostných stehnech, blízko rozkroku, jako by sama sobě roztahovala vláčné nohy, těžká ňadra vyloupnutá z podprsenky jako zralý hrách z puklého lusku, všechno měkké, tvář sotva viditelná, poněvadž hlava byla zvrácená dozadu jako v extázi.

Není to dobrá kresba — nemá dobrou kompozici, šrafuru ani detaily, zato je v ní pravda o Sale. A když o Sale, pak i o ženách.

Do té kresby se nějak promítla i Hela. Dokonce i moje láska k ní, ke zdravému tělu jako na řecké soše. V té kresbě jsou všechny moje milenky, všechny, ačkoli jich nebylo tolik, jak se štěbetalo před válkou, a já jsem před tím musel chránit svou ženu a určitě marně. Na Salu působily pravdivé i smyšlené drby o mých záletech jako afrodisiakum, Sala nesnášela mužskou věrnost, i když dokázala ocenit — nikoli praktikovat — věrnost ženskou. Muže jediné ženy nepovažovala za muže, ale za invalidy mužskosti, nepřitahovali ji a sama se je nikdy nepokoušela svést; na jejich vážné známosti se dívala tak, jak by se učitel hry na housle díval na žáčka, který by na druhé hodině chtěl sáhnout po stradivárkách. Zato jim často dohazovala přítelkyně, kterých měla spoustu a kterými pohrdala.

Hela s představami o lásce jako z povinné školní četby na tom byla jinak, muž mnoha žen pro ni byl dobytek, neuznávala ani druhá manželství vdovců. Povídačky o tom, že ten a ten otec od rodiny si odskočil někam do bordelu, ji přiváděly k šílenství a obzvlášť ji dráždily námitky, že když musí, tak je lepší zajít do bordelu, než kdyby měl nějaké flundře solit peníze, které patří jeho ženě a dětem. Jednomu známému,

o kterém takové zvěsti kolovaly, nepříčetně vynadala tak, že se s námi několik přátel přestalo stýkat.

Kdyby se dozvěděla o mých milenkách, co by se stalo? Byl bych pro ni dobytek, ale vím, že teprve potom by se ke mně připoutala skutečným citem, který vyplňuje ránu po odumřelé lásce; řekl bych, že všechny ženy jsou stejné, katoličky, sufražetky, kurvy, jeptišky, přihlouplé selky, harfistky, Hotentotky a Švédky se liší jenom zdánlivě, ve své podstatě jsou jedna jako druhá. A Salina nelibost k věrnosti a Helina nelibost k nevěře je jedna a tatáž emoce, jedna a tatáž zásada, esence velké všehoženy. Muži jsou koneckonců taky jeden jako druhý, ale o ty teď nejde. Hela proto dělala všechno, aby se o mých milenkách nedozvěděla. Jednou jsem musel Sale vlepit pohlavek, když v centrále vyzvídala číslo k nám domů, aby Hele přes telefon všechno přiznala. Sala se na mě vrhla a bušila do mě pěstmi, ale když jsem ji popadl za paže, přimkla se ke mně celým tělem, žhavá jako kočka v říji, kousla mě do rtu a já jsem se nemohl vrátit domů; jak bych vysvětlil krvácející ret?

Teď mi Sala podává uhel a karton, rekvizity naší vášně. Čeká, vidím, že je vzrušená, oči jí svítí, vlhké rty se lesknou.

„Svlékni se, otoč a trochu se skloň," nařizuju jí.

Nikdy jsem nekreslil její tvář, nanejvýš linii tváře a špičku nosu ze zadního poloprofilu nebo bradu zvrácené hlavy.

Salina tvář. Krásná jako Bejrút, Jeruzalém a Damašek, přestože má světlou pleť; spíš tedy jako Kalábrie, Sicílie nebo Kréta, její tvář ale do našich kreseb nepatří. Nekreslím její tvář, vlastně se mi na pohled ani nelíbí, její tvář mě nezajímá. A dnes, poté, co jsme se dlouho neviděli, jí přikazuju přesně tohle, Sala nesnáší, když se jí ptám, o něco ji žádám nebo se starám o její pohodlí. Sala chce slyšet příkazy, které může okamžitě splnit, Sala může být pouze s takovým mužem, jehož vůli a moc slyší v rozkazech. Muž, který prosí a žebrá, podle Saly není muž.

„Sundej si pantofle, pás a punčochy," říkám.

V bytě je zima a kreslení mi zabere nějaký čas, Sala ale takové nepříjemnosti přechází beze slova protestu. A já mám rád, když její kůže studí, jako bych hladil kámen.

Stojí nehybně, špičky od sebe. Oblá stehna s dramatickými oblouky krajek, pevná lýtka, svalnaté boky, těžké hýždě, prohnutá linie páteře, kudy jako by sochař vedl dláto a najednou je odtáhl, stojí nehybně jako v akademii v ateliéru plném studentů a studentek, ti by ale kreslili ženu, já kreslím ženskost.

Když dokončuju kresbu a uhel na čtvrtce začíná skřípat jinak, Sala to pozná a její boky se začínají pohybovat, ve mně se pění krev a na chvíli přestávám myslet na lahvičku dobra a štěstí, protože kousek toho dobra a štěstí, určitý příslib, najdu tam, mezi jejími bílými, kyprými stehny.

Po tom všem se nahá prsatá Sala schová do pevné složky, na které stojí tiskacím písmem moje jméno: Konstantin. Má tady ještě několik dalších složek, ale nikdy jsem se do nich nedíval. Lepenkový Kosťa je plný různých Salome: Sala skloněná, v punčochách a s vyšpuleným zadečkem se přidává k Sale na židli, která vypadá jako z *Modrého anděla*, jen je nahá a s mým kloboukem, k Sale z profilu, na zádech, jak zvedá boky a prsy se jí rozlévají do stran, linie zdvižených půlek a chomáček chlupů prozrazují smysl a hlavní téma kresby. Přidává se k Sale v dramatické perspektivě s chodidly v prvním plánu, následují roztažená stehna a mezi nimi brána do pravlasti, pak hýždě, vzdálená záda a prsty propletené na šíji. To jsou různé Salome, uhlem či rudkou, jedna tuší, pamatuju si je všechny; Salome z těla, nebo spíš z masa, Salome méně či více skutečná bere hliníkovou kazetu, dobře ji znám, uvnitř vystlanou červeným sametem, kde spočívá skleněná stříkačka s nerezovým pístem a pozlacenou jehlou, podělíme se o morfium v lahvičce podle váhy, dvě pětiny pro Salu, tři pětiny pro mě, napřed já, protože Sala si píchne

sama, což já nesnáším, předtím otvírá burgundské, pod záda mi stele polštář a ptá se, jak se mi sedí, piju, jsem nahý jak dítě a ona mi zaškrcuje paži, jako dobrá sestřička nachází žílu, sklepává vzduch, vpouští zlatou jehlu do kůže a zvolna stlačuje píst. Ještě vidím, jak mě objímají její rty, jak mě líbá tak, jak jsem Hele nikdy nedovolil.

Později. Nořím se do tepla. Burgundské zvětrává. Vedle mého vlastního těla leží moje tělo Saly. Obě má těla jsou nahá. Můj jazyk Saly olizuje jehlu. Pokaždé olizuje jehlu. Pouští do mého těla Saly tekuté teplo. Tekuté štěstí a moje tělo Saly se vrací k polibku.

A já odcházím. Sala moje dvě těla přikrývá peřinami a dekami, tulí se ke mně a já odcházím do teplé měkké temnoty, do temnoty, do milostné křeče, která je jako Dalího tekutý čas, do temnoty jako do měknoucího teplého olova, v podbřišku mého těla se rodí rozkoš, duří, puká a rozlévá se v kaskádách blyštící se temnoty, do plic, do hrdla, do rozkroku, do penisu, do nohou a do konečků prstů, vylévá se ze mne a třísní svět. Všechno se rozjasňuje a vzápětí pohasíná.

Varšava pohasíná. Pohasíná můj život. Pohasíná matka, Jacek, Hela, pohasíná Jiříček. Pohasíná vzpomínka na otcovo: „Konstantin!“ Pohasíná otec, moje první vzpomínka na něj, kterou si pamatuju, pohasíná jeho šedá uniforma a jeho hulánská čepice s čtvercovým štítkem, pohasínají hulánské boty, jeho rozbitá tvář, pohasíná matka, pohasínají i jejich dvojjazyčné hádky z doby, kdy se ještě milovali, pohasínají zdvořilé invektivy v hadím jazyce z doby, kdy se nenáviděli, pohasíná naposledy, tedy před hodinou, spatřená Varšava, pohasíná všechno to, co je mezi tím, pohasíná střední škola, maturita, pohasíná studium a Grudziądz i s Vislou, na které leží, pohasínají koně, šavle i cvičení v Terebovlje, pohasíná víno popíjené s rusínskými děvčaty u pomníku Zofie Chrzanowské na terebovljském Zámeckém vrchu, pohasínají všechny neshody v pluku, když byl pluk ještě pod Komorowským,

pohasíná dokonce ruka, kterou jsem si zlomil, když jsem zkoušel jet na koni ke zdem terebovljského zámku, i stříbrný pohárek na šampaňské s mým vyrytým příjmením, pohasíná Oáza, Paradis, Zemanská i Adria, pohasínají slavní lidé, které jsem znal, Jaroslav, který na mě dělal u Simona psí oči, i Witkacy, který dělal psí oči na Salu, pohasíná ta pitomá roztržka s Rostańským a pohasíná fraška, v niž se změnila, pohasíná Iga, kterou mi Rostański přebral, nebo jsem mu ji přenechal, nepamatuju se už, poněvadž to zhaslo, a pohasíná i moje svatba s Helou, pohasínají pitomé šavle, pod kterými procházíme, a naše první hádka, já jsem ty šavle nechtěl, ale Hela uprosila známé mně za zády, pohasínají známí a pohasíná rýže, kterou na nás sypou, pohasíná Jiříkovo narození i chvíle, kdy ho poprvé beru do rukou a prohlížím si tu jeho sinalou svraštělou hubičku, jako bych se díval do vlastní tváře, pohasíná nový byt ve wedelovském činžáku, pohasíná loňský sjezd devítky v Terebovlje, pití a celé slavnostní dvacáté výročí znovuzaložení pluku pohasíná; jak to bylo tehdy krásné, když už člověk nikým nebyl a nikdo nemohl tušit, co přijde, pohasíná netušené, pohasíná mobilizace z minulého či předminulého měsíce, pohasíná abstinence, pohasíná válka, kapitulace, okupace, pohasíná rezignace.

Všechno zhaslo. Nic není, jsem uprostřed temnoty, bez těla, bez myšlenek, bez ničeho; čistý já, pasivní já, ne-já, který nejsem, ne-já se rozpouštím v temnotě jako dešťová kapka v oceánu. A ne-já nemyslím a cítím, že ne-mně dělá nebytí dobře, ne-mně je sladko, teplo, měkko, teplo vlhkou rozkoší, je mi sametově, matně a bíle, Salome je a není, protože ne-mně nemá, moje Saliny dlaně na mé vlastní kůži, ne-já jsem uvnitř prázdný.

Ne-já.

Ne-já otevírám oči. Otevírám oči.

Otevřel jsem je.

Hodiny. Deset večer. Netrvalo to dlouho. Vedle mě Sala.

Musím odsud vypadnout. Hned. Zákaz vycházení. Dívám se na Salu, na jakoby moji Salu, připadá mi odpudivá, strašná: spí, je celá bílá, má pootevřená ústa a jejich vnitřek je jako ohyzdná rána, zuby jako úlomky kostí. Vstávám a oblékám se. Když si u dveří zavazuju boty, Sala vychází z ložnice. Nahá, s očima jako dvě škvírky, jako by někdo bubliny víček prořízl ostrým nožem, nahá, rozcuchaná; ani se nesnaží zakrýt si prsa nebo rozkrok, pohled na její prsa se mi hnusí, plné kožené měchy, bradavky jako čepičky horkých vředů, znechucuje mě rezavý pruh chlupů, který se táhne až na stehna a nebezpečně se blíží k ohavnému pupku. Dívá se na mě, ničemu nerozumí, je ještě trochu omámená, a pak to pochopí: odcházím.

Okamžitě se na mě vrhá jako nějaká šelma.

„Kosťo, kam teď půjdeš?“ skučí a zatíná nehty do mého rukávu. *„Kuda pajďoš, Kosťa, kuda?“*

Štítím se jí, štítím se své Saly, už ji nechci nikdy vidět.

Zavrčím, že odcházím.

„Nepustím tě! *Nělzja!* Nechoď!“ skuhrá a drží mě, tahá mě za sako, ještě se roztrhne, nedokážu to, nedokážu se jí vysmeknout, otevírám dveře, a ona stále nahá, na kolenou, se chytá mých nohavic.

„Zabijou tě, Kosťo, zabijou!“ pláče. „Nechoď!“

Dám jí facku otevřenou dlaní přímo do tváře, rána jako můj vlastní pád. Salome na podlaze, měděné vlasy dramaticky rozhozené na zádech a na parketách, jako by si ten pád nacvičovala, nahá žena, oblečený muž, odcházím.

„Já tě miluju, Kosťo...“ šeptá.

Třískl jsem dveřmi. Škvírkou ve dveřích šmíruje sousedka, babizna lačná cizích neštěstí, pro ni je život vedle mé Salome lepší než předplatné do divadla, tragédie jsou tady na denním pořádku.

„Co čumíš, ty stará kurvo?“ vpálil jsem té ženské do tváře. Zmizela.

Vyšel jsem do noci. Kriste pane.

Kriste pane?

To se tak říká.

Když je zákaz vycházení, můžou střílet bez varování. Ve městě říkají, že můžou. Ať mě klidně zastřelí. Jenom Jiříček, jenom kvůli Jiříčkovi stojí za to žít. Jenom jemu jsem co platný živý. Jenom jemu. Ale možná ani jemu ne.

Jdu, jdu, jde, schovávat v ruinách se nebude, nebudu, nebudu vymetat zákoutí. Jdu ulicí Třetího května, zatáčím do Maršálkovské, jdu po hlavních. Kráčím. Kráčí. Varšava, která mi nepatří, nepatří mi, nepatří mu. Proděravělá Varšava, Varšava v chladu, v blátě a sněhu s deštěm. Znásilněná Varšava, Varšava hrobů, povozů a oznámení na plotech, Varšava jako má Salome, zmlácená, na podlaze, rozcapená Varšava s chomáči černých chlupů.

Někdo jde za mnou, někdo jde za ním, znám ho, on ho zná, Kosťa mě zná, ví, co jsem zač, neotáčí se. Bojí se mě zahlédnout.

Někdo jde za mnou. Jde za Konstantinem. Potom, potom odejde, vždycky nakonec odchází a vždycky se zase vrací, můj bratr, kamarád, soudruh.

Běžím, běžím za Helou, za Jiříčkem, běžím co nejrychleji, abych byl co nejdál od Salome a od toho, co běží za mnou, za ním, jako řvoucí lev.

Ztrácím dech, zpomaluju, jdu, zase klidně jdu.

Proti mně jde hlídka. Bajonety na puškách hrozí nebi, přes helmy jim není vidět do tváří. Pláště. Budou mě legitimovat, zatknou mě, zastřelí, co udělají?

Tuším, vím: ten, kdo jde za mnou, se blíží, synchronizuje krok s mým, jako bychom byli na přehlídce, blíží se, klade mi dlaně na ramena, má ruce na mých ramenou, jdeme, moje levá, jeho levá, moje pravá, jeho pravá jako při nějaké dětské hře na chytání ramen, objímá mě rukama, objímám ho rukama a jdeme, jdeme přímo proti hlídce, přímo k nim a kvůli

tomu, který jde za mnou, se hlídka přede mnou rozestupuje, rozestupuje se před ním, oni stojí, budou salutovat? Nesalutují, stojí jako omámení, udivení, procházím kolem nich, jdu, jde, ten, který jde za mnou, se někde ztrácí a já už jdu sám, přestože nikdy nejsem sám, o samotě ano, ale ne sám.

Dveře, zvoním, čekám na domovníka, otvírá, dávám mu pět zlotých, cosi blekotá, neposlouchám ho, schody, stoupám, naše dveře, klepu, ticho.

Hela. Dívá se mi na zorničky — jako by byly jenom dírkami od špendlíku. Mlčky mě pouští dovnitř, zavírá a pečlivě zamyká, dva západy, petlice, řetízek. Teprve potom na mě promluví.

„Slíbils mi to. Do konce války."

„Válka skončila," odpovídám a trochu blábolím. „Prohráli jsme."

„Mohli tě zatknout!"

Otáčím se a jdu do pokoje.

„Probudíš ho!" protestuje Hela.

Jdu i tak, chci ho vidět, musím ho vidět, toho malého plavého sama sebe v dětské postýlce. Je tam, spí, buclaté tvářičky, ručička pod hlavou, dlouhé řasy. Díval jsem se na něj, začal jsem ho hladit, co nevidět se ten malý já probudí.

Hela mě vytáhla z pokoje, dovedla do kuchyně a posadila ke stolu. Seděli jsme tam, mlčky. Po chvíli na mě zase promluvila.

„Máš nějaké zprávy o Ize?"

„Ne."

Jacku, Jacku, moje výčitko svědomí, Jacku, prameni mého štěstí zakletého v zázračné lahvičky.

„Včera tady byl táta."

Pokrčil jsem rameny.

„Říkal, že by nás dokázali dostat do Švédska, pak už to jde přímo do New Yorku, za strýčkem Albertem."

„No a co?"

„Pojeďme, všichni, všichni tři. Co nejdál od války, co nejdál od strachu."

Vím, co teď Hela čeká. Abych odmítl. Abych řekl: jeďte sami. Ty a Jiřík. Vezměte s sebou tvého otce nebo matku a jeďte, vezmi si všechny peníze, já tady musím zůstat, pro mě válka ještě neskončila, musím tady zůstat a bojovat, dostat se do Francie nebo k nějaké konspiraci a bojovat, bojovat za Polsko. Jak teď všichni říkají.

A pak mě bude Hela přesvědčovat, že rodina je důležitější, s nadějí, že odmítnu, že řeknu: Vás ze všeho na světě miluju nejvíc, ale Polsko je závazek, který kdybych porušil nebo zanedbal, nebyl bych ten Kosťa, do kterého se zamilovala. Musím. A ona by zapózovala jako na Grottgerově obrazu: když zůstáváš, zůstanu taky, moje místo je po tvém boku. Budu s tebou. Opojí se tím nesmyslným ženským hrdinstvím, které ve skutečnosti není ženské, ale výstřední, poněvadž polské; stejně se nic nezmění, jenom Hela si bude připadat o něco málo lepší.

Jenom jsem pokrčil rameny.

„Co?" Hela si mě zkoumavě prohlíží.

„Nic. Můžeme jet, jestli chceš. Naučíme Jiříka anglicky a vychováme ho jako Američana, bude žvýkat žvýkačku a chodit do klubů na černošskou muziku," odpovídám.

„Kosťo, proč jsi takový... Vždyť nepřestaneme být Poláci, vrátíme se hned, jak válka skončí."

Chudinka Hela. Chudinka Hela, nic o mně neví, chudinka Hela mě nezná, chudinka Hela si myslí, že si vzala někoho úplně jiného. Nejde ani o další ženy nebo o drogy, jde o mě.

„Já si ale vážně přeju, aby se z Jirky stal milý americký kluk," říkám. „Co je na jazzu špatného?"

Hela se na mě dívá Heliným pohledem, tím každodenním Heliným pohledem, jako by se nic nezměnilo, jako by nebyla válka a jako bych úplně obyčejně vyprávěl něco zvláštního, jako bych vážně tvrdil něco silně kontroverzního, o čem Hela

nic neví, a proto se na mě dívá tak, jak se naučila, tedy ani souhlasně, ani odmítavě.

„Jdu si lehnout."

„Táta má na tebe prosbu. Potřebuje, abys odnesl balíček jakési Łubieńské na náměstí Spasitele. Bojím se, já nechci, abys tam chodil, myslím, že když tě s tím chytí, tak tě zastřelí, víš? Odmítneš to, že ano? Já už jsem to tátovi odmítla, on se ale nedal."

Je to pořád dokola: Heliny zkoušky, jestli se ten můj Kostík ukáže být hoden posvátných tradic naší rodiny, která se nevzdává? Prokáže takovou odvahu, jakou by měl mít muž Heleny Willemannové, pocházející z rodiny Peszkowských s jestřábem v erbu? Nebojí se smrti?

Je můj Kosťa hoden toho, říkat si Polák? Hovno.

Myslím si, že si Hela přeje moji smrt. Chtěla by být vdovou oděnou v černém, pečovat o můj hrob s křížem z březového dřeva, vychovávat Jiříka v tom, že jeho táta byl statečný Polák, a potom dovolit nějakému slušnému důstojníkovi, aby se o ni a o Jiříka postaral, přijmout jeho pomoc, zamilovat se do člověka, který by její lásku opětoval, ale samozřejmě na sebe nenechat ani sáhnout a potom v srdceryvné scéně nepřijmout nabídku k sňatku. Připustit: ano, miluji tě, ale nemohu, manžela už mám. Konstantin položil život za Polsko, nemohla bych mu něco takového provést. Důstojník samozřejmě rozumí; očekával to, dokonce to chtěl slyšet, žena, do které se zamiloval, přesněji Polka, do které se zamiloval, takhle odpovědět vlastně musí, kdyby přitakala, zklamala by jej a on by si ji vzal a dusil v sobě pohrdání a nakonec by ji za to všechno možná seřezal bičíkem. V této roli by mohl vystoupit Jacek, můj sladký dobrý Jacíček Rostański, ten by ale Helu netloukl. Ti dva by vysedávali u stolu se zapálenou svíčkou, možná by se drželi za ruce nebo by jejich ruce po sobě jenom toužily, Heliny prsty by chtěly ucítit pevný stisk Jackovy silné dlaně, ale neucítí, poněvadž všechno už bylo

vyřčeno, svou tichou lásku pokládají na oltář, dělá to z nich lepší lidi, jejich dlaně se tedy nedotýkají a oni sedí a hrdě a klidně prožívají svou intimní tragédii. Jacek potom umírá někde na barikádě nebo při nějaké povstalecké akci, hyne v nějakém povstaleckém lese a v ruce přitom svírá medailonek s její fotografií, Hela se pak bude starat o dva hroby, je svatá a oděná v černém. Je Polka.

„Není mi dobře," procedím skrz zuby a odtrhnu se od stolu.

Běžím do koupelny a zvracím a zvracím, znovu a dlouho. Hela mi drží malátnou hlavu a otírá rty mokrým ručníkem, zvracím ze sebe Salu, zvracím její ženskou vůni, její víno, její jídlo a její lásku.

Pak si lehnu do postele. Jsem k smrti unavený a v mém městě panují Němci.

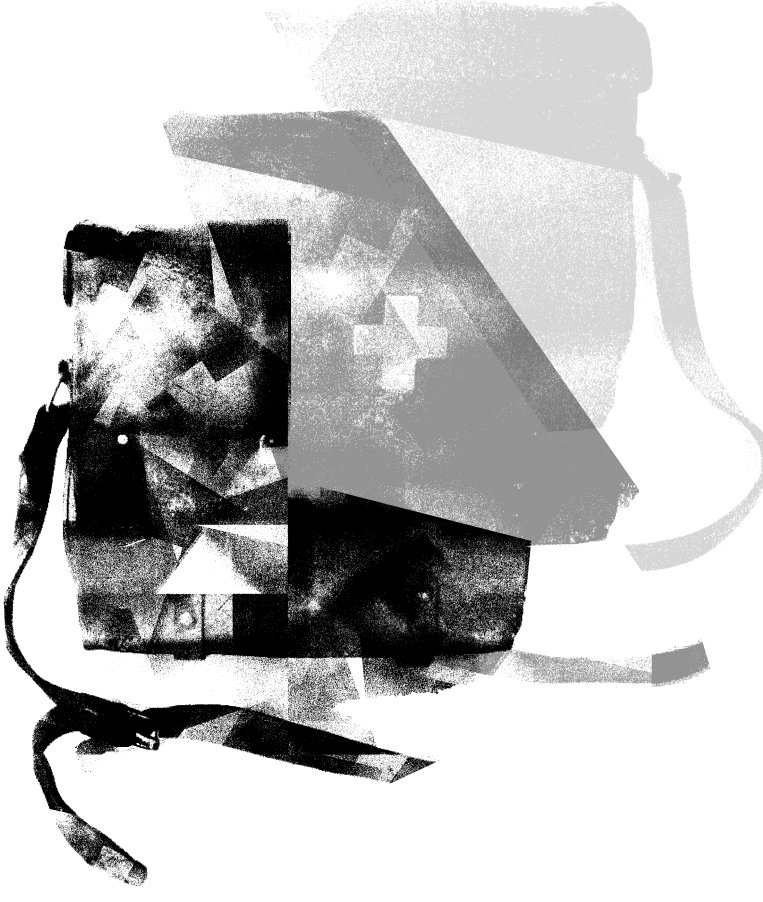

Kapitola 2

Otvírá oči. Leží, leží vedle ženy a vedle syna, a přesto leží sám, ačkoli leží vedle ženy a vedle syna. Já stojím za ním. Je noc, je říjen, je chladno a padá první řídký sníh. Je válka a ve městě jsou Němci.

Otvírá oči a neví: probudil se, nebo se mu zdá o jejich manželské ložnici, o měšťáckém nábytku, ženě, oknu — dřív to byl světlý obdélník, proudilo jím jasné světlo, světlo plynových lamp, dneska je to tmavý obdélník, tmavý nesvětlem přemoženého města. Je noc. Probudil se, nebo pořád spí?

Probudil se. Sedá si na postel, ve spáncích mu tepe, ve spáncích mu tepají výčitky svědomí: bral morfium, které patřilo raněným. Patřilo Polsku. Podvedl manželku s tou ženskou, zkaženou, odpudivou a nádhernou ženskou, která se před ním svléká jako menáda, prohýbá se v kyčlích a líbá ho tak, jak by své ženě nikdy líbat nedovolil.

S výčitkami svědomí vstává z postele, v bytě je trochu zima, topič určitě šetří uhlím. A on se balí do teplého županu, co je to dnes za župan, dřív to byl župan, ve kterém pracoval, který si oblékal, když si sedal před dřevo, před voskovaný rám nebo k psacímu stroji, teď je to župan schovávajícího se podporučíka rezervy devátého pluku hulánů z Terebovlje. Mobilizace, z Varšavy do Terebovlje, fronta, na západ, na východ, v lesích, kontakt s nepřítelem, střelba, krytí, útěk do Varšavy, kapitulace a teď v županu, ve svém teplém županu, jako by žádná válka nebyla, jenom okno a v něm tma.

Je to župan, který kapituloval. Co když sem Němci přijdou a zatknou ho?

Myslí na Salu. Myslím na Salu. Nechci myslet na Salu.

Přesto na ni myslím.

Sala. Salome. Potom Hela. Helena. Zlá Helena, podlá Helena, která mi přeje smrt, chce, abych položil život za Polsko. Salome, moje Salome, mě uctívá jako Boha. Pro Salome je svatý i smrad, který vydávám.

Blbost, blbost, blbost. Helena mě skutečně miluje. Skutečnou láskou. Salome je zrzavá čarodějka. Salome chce sát moji krev.

To mi řekla, když jsme se viděli poprvé, než jsem ji začal kreslit. Tančili jsme v rozzářené Adrii, lustry se kymácely, my jsme se točili a ona se ke mně přimkla celým tělem, natáhla se, aby ústy dosáhla k mému uchu, a zašeptala: vysaju z tebe krev. A potom mi olízla ucho.

Ještě předtím u Simona vysrkávala ústřice. Seděli jsme s Iwaszkiewiczem u jednoho stolu, Sala u jiného, za Jaroslavovými zády. Okouzlila mě zpoza jeho zad. Iwaszkiewicz, ten krasavec, se na mě dívá, říká mi nějaké lichotky, cosi vykládá, něco o literatuře, o Kodani a o Bruselu, a Sala se za jeho zády nerozpakuje, vybírá z ledu ústřice a hlasitě je vysrkává. Vidí, že sedím s Iwaszkiewiczem, a když někdo sedí s Iwaszkiewiczem, tím slavným básníkem, nemůže to být jen tak někdo, tím jsem ji bezpochyby zaujal. A já ho přitom sotva znám. Občas se potkáme. Někdy prohodíme pár slov. Víc ne. Ale kromě něj neznám nikoho. Několika z nich se ukláním, oni mi to oplácejí, dokonce nás představili, ale to ještě neznamená, že je znám.

A ona vysrkává ústřice, jemně vyplazuje jazýček, jenom špičku, ví, jak to vypadá; chlápka, se kterým sedí, to začíná dopalovat, všiml si, že se Sala dívá na mě, ne na něj, nemůže ze mě spustit oči a přitom do sebe láduje ústřice, já nejsem nikdo, místo na něj se dívá na mě, ten tyátr předvádí kvůli mně. Chlápek ale nemá zrovna pod čepicí, nakonec se loučí a odchází. Vyhrál jsem.

A ona se přidala k nám a šlo se do Adrie, kde to právě Járosy roztáčel; přisedli jsme si a hned alkohol, kokain, kymácející se lustry, orchestr vyhrává a Sala si sedá ke mně, pak už jen tanec, líže mi ucho a šeptá, že ze mě vysaje krev, a na účtu astronomická částka, vím, že by chtěli, abych zaplatil útratu, ale je mi jasné, že když zaplatím, nebudou si mě vážit. Dívám se na ně, platím čtvrtinu a dávám jasně najevo,

že zbytek zaplatí sami, jsem jim roven, ačkoli jsem nikdo, poddávám se utvořené formě, oni platí zbytek, moc se jim to nezdá, lakomcům zatraceným, ale platí, jsem jim roven, Iwaszkiewiczovi i Járosymu, jsem jim roven, každý zaplatil za sebe, každý svých dvaapadesát zlotých, Sala na mě překvapeně zírá, nedal jsem se, nejsem žádný samaritán.

A potom šlus, nic, konec, null, prázdno, zoufalství, hovno.

Půjdu za tou Łubieńskou, ať je to kdokoli, a zanesu jí ten proklatý balíček, ať je v něm cokoli, nenechám se ale namočit do žádných pekelných idiotských konspirací. Proto mě tam můj milovaný tchán posílá, abych dostál své polskosti, jsou hrdí na takové, jako jsem já, otec Prušák, matka celkem čerstvá Polka — polsky mluví slušně, ale její prarodiče ani slovo —, a on si tady u nás ve Varšavě vybírá polskou národnost. Ach, nádhera! Úžasný příběh! Vlast je veliká věc! Zasraný kecy.

Jako Járosy, kterého mají za Maďara, a on se přitom narodil v Praze, žvatlá německy a považuje se za Rakušáka. Vystoupil v *Lazebníkovi* s tím svým „dami a panové", a to stačilo, aby mu Grydz udělil titul *Polonus humoris causa*, a teď, jen si to představte, dřepí někde stranou a schovává se. Nebo ho sebrali. Nebo odjel. Kdo ví, kde krucinál trčí.

Hela byla druhého září na představení ve Figarovi a potom mi vyprávěla, když jsem se vrátil domů z té naší směšné válčičky, ve které jsme se hlavně schovávali v lesích, zkrátka mi vyprávěla, jak Járosy nařídil zpívat hymnu a celé publikum plakalo, i Járosy plakal.

A teď se někde schovává, má polskou duši. Nebo ho sebrali. Nebo odjel.

Hovno.

Stál jsem ve dveřích ložnice. Byla tma, přesto jsem viděl obrysy jejich těl: Hela a Jiříček pod peřinou, moje nejbližší těla, zdravá, čistá, milovaná.

„Půjdu za tou Łubieńskou," řekl jsem. Jako bych sliboval věrnost vlasti. Už jsem jednou sliboval. Slova vyřčená do temnoty.

„Věděla jsem to, Kosťo, věděla jsem, že půjdeš. Miluju tě, Kostíku."

Odpověděla mi hned, jako by byla vzhůru. Určitě byla vzhůru.

„Očekávají tě, můžeš prý přijít, kdy se ti zachce. Zaklepej třikrát, pak čtyřikrát, a když ti otevřou, řekni heslo: Jsem tady správně u Kazimíra? Když odpoví, že šel pryč, musíš utéct, když řeknou, že ano, půjdeš dovnitř. Rozumíš?"

Zamručel jsem na souhlas.

Shodil jsem ze sebe župan a zase si lehl do postele. Ponořil jsem se do přikrývek, dotkl se jejích zad a beder. Hela byla úplně jiné tělo než Salome. Sportovní typ, svaly měla na každičkém kousku těla, prsa pevná a bujná, na dotek jiná než tamta měkká, bylo to ryzí, čistokrevné tělo, zatímco Sala měla postavu krásného voříška.

Helena. Pamatuju si ji na vrcholu její krásy, před dvěma lety, v Paříži. Jeli jsme na výstavu, na kterou nás pozval Josífek, pak jsme byli na banketu; zahlédl jsem tam dokonce Speera, ale jenom z dálky, nikdo nás samozřejmě nepředstavil. Stojíme tam s Josífkem, připadáme si trochu ztracení, což jsem si tehdy samozřejmě nepřipouštěl, a já si všimnu, že Helu celou dobu očumuje jakýsi chlápek s vlasy sčesanými dozadu, hledí na ni jako opařený, přejíždí po mé mladé ženě lačným pohledem, mám sto chutí dát mu přes hubu, ale bojím se skandálu, ptám se, kdo to je, a než mi Josífek stihne odpovědět, vidím, že ten člověk jde naším směrem. Přijde blíž a představí se rakouskou němčinou, že *er Thorak heißt, er ist von ihrer Schönheit entzückt und bitte seine Kühnheit zu entschuldigen, aber würde die Dame ihm Modell stehen*?[1]

Helena nevěděla, co je zač, ale já jsem to věděl a Josífek jakbysmet. Dlouho jsme o tom v hotelu diskutovali, Josífek

---

1 (něm.) ... jmenuje se Thorak a je unesen krásou dámy a prosí o prominutí za smělost, ale zdalipak by mu nestála modelem?

byl samozřejmě proti, Helena váhala a já jsem ji přesvědčoval, že by to měla zkusit. Nakonec jsme Thorakovi zatelefonovali, že souhlasíme, ale že se v Paříži zdržíme už jenom tři dny.

Druhého dne stála Hela nahá uprostřed hotelového pokoje, všechna okna dokořán, aby bylo více světla, *mehr Licht*, dokonce svítily i lampy, já jsem seděl v křesle, i když Thorakovi se to očividně nelíbilo, určitě chtěl být s modelkou sám a já bych je tam klidně nechal, ale Hela s tím nesouhlasila, takže jsem seděl v křesle, nohu přes nohu, kouřil jsem cigaretu a díval se, jak německý sochař skicuje moji ženu. Viděl jsem ji tehdy jinýma očima, svalnatá stehna a lýtka, záda s vyrýsovanými svaly, něžná, ale silná ramena; velká pevná ňadra, hladce a plynule dosedající na kůži na hrudníku, silné boky, silná šíje; tělo sportovkyně, tělo vypracované ježděním na lyžích a na koni a střelbou z luku. A denní světlo polévalo nahou bílou Helu, byla hrdá, že se na ni takhle díváme — já i sochař. Hrdá ne na svou ženskost, v ní nebyla ženskost, nýbrž mramor, byla hrdá na mramor svého těla, anebo na bronz, na nerezovou ocel, tak, jak by na svá těla byli hrdí dělník a kolchoznice ze sousoší Muchinové před sovětským pavilonem.

Hleděl jsem na ni Thorakovýma očima: ne jako na ženu, ale jako na sochu, kterou v ní už tehdy viděl.

Socha ovšem nevznikla. Helenin otec, můj předrahý tchán, fanatický národní demokrat, přišel v roce 1918 o přední zuby, když mu je německý *Gefreiter* vyrazil pažbou pistole, a od té doby Němce hluboce nenáviděl, a po soše bylo veta. Hela do Berlína nejela a místo toho napsala Thorakovi idiotský dopis, ve kterém jeho nabídku z vlasteneckých důvodů odmítla, a to nehledě na můj názor, nehledě na to, že jsem jí vysvětloval, že poměry se zlepšily, když je teď Hitler kancléřem, že Němci celá staletí neměli vládu, která by Polsku tak přála, že Hitler je Rakušan a nemá v krvi prušáckou zášť vůči Polsku, že nesnáší jenom Čechy a Židy, že je jiný než ostatní pruští junkeři. Ale Hela to odmítla. Slavnostně prohlásila, že se nechá namalovat

nebo vysochat jenom Poláky, přihlásilo se ostatně několik známých umělců, kterým to Josífek Szanajca vyžvanil, s tím jsem ale zase nesouhlasil já, čistě z trucu. Thoraka nechtěla, tak ji nebude sochat ani žádný z místních hňácalů.

Že si musím sehnat milenku, jsem se rozhodl už dřív, v tom obrovském hotelovém pokoji v Paříži, kde Thorak skicoval mou ženu. Díval jsem se na její krásné vysportované tělo a zatoužil po všech ostatních krásných ženách na světě, jenom ne po Heleně; toužil jsem po mohutných hýždích, oblých pažích, které nikdy nic nezvedaly, po měkkých stehnech, která nikdy neběžela, a těžkých prsou, která nechtěla kojit, toužil jsem po ženách, které by byly měkké, nemravné, zkažené; tvrdá, sportovní čistota mé ženy mě odpuzovala.

Ale to bylo tehdy, dávno, v minulém světě.

Teď jsem se dotýkal jejích beder. Přimkl jsem se k jejímu teplému tělu a ruce sunul dopředu, dlaněmi jsem sjel na prsa. Chtěl jsem čistou lásku, nezkaženou jako se Salome, dokonce jsem si přál, aby z ní vzešel malý Polák nebo malá Polka. Sáhl jsem jí pod noční košili, pak jsem látku vykasal a dotýkal se přitom nahé kůže jejích boků.

„Kosťo, vždyť tadyhle spí Jiříček," řekla a odstrčila moje dlaně.

„Helo..." zašeptal jsem.

Cítila moje vzrušení, musela je cítit.

„Kosťo, ani nápad. Jdi na pohovku," řekla tvrdým hlasem poznaňského národního demokrata, hlasem svého otce; takhle mluví starý Peszkowski, převaha Židů v právních firmách je velkou tragédií naší vlasti, Kosťo, jdi spát na pohovku.

„Vždyť jsem slíbil, že zanesu ten balíček Łubieńské," zakňučel jsem. „A mám pro Jiříka čokoládu..."

„Kostíku, nebuď ubožák," odpověděl mi tchánův hlas z úst mé ženy.

Fyzickou lásku příliš nepotřebovala. Pro Helu byla součástí hygienického způsobu života, kdy má být žena jednou

do týdne svému muži po vůli, přitom ale nemá nerozvážně otěhotnět. Jednala podle brožurky Polského eugenického sdružení, respektive tu brožurku četla, jestli podle ní opravdu jednala, nevím, neptal jsem se, nechtěl jsem s tím mít nic společného. Po aktu, jak tomu říkala, chodila do koupelny a něco tam delší dobu kutila. Neustále přitom šuměla puštěná voda. O tom, kdy a kolik potomstva budeme mít, rozhodovala Helena. A tchán, samozřejmě. Tchán u oběda prohlašoval, že eugenické myšlení je nezbytnou součástí životní hygieny stejně jako pravidelná toaleta nebo zdvořilost. Samozřejmě, tati, říkala Hela. A co váš společný život? ptával se tchán u oběda; vůbec nepřipouštěl, že by se „ony" záležitosti měly tabuizovat vypuštěním z běžné konverzace. Odhodil jsem lžíci a řekl, že to si vyprošuju a tak dále, a všichni tři Peszkowští na mě hleděli svýma eugenickýma ocelovýma očima plnýma pohrdání.

„Miluju tě," zakňoural jsem. Napadlo mě, že bych ji mohl znásilnit, pak by se mě začala bát a teprve potom by mě opravdu milovala.

„Já tě taky miluju, Kostíku. Dobrou noc, Kostíku. Jdi na pohovku," řekl tchán.

Šel jsem na pohovku. Napadlo mě, jestli se nemám vrátit k Salome, abych ulevil mučivé touze, ale bál jsem se Němců, a tak jsem si ulevil sám, v koupelně.

A teď nemůžu usnout. Nemůžu usnout. Nemůžu usnout.

Nemůžeš usnout, nemůžeš usnout, nemůžeš usnout.

Nemůže usnout. Leží na pohovce, ponížený, pod dekou, leží sám, malý, hloupý, zdeptaný. Leží. Vstává, hledá cigarety, znovu si lehá, zapaluje si cigaretu, leží pod dekou, přemýšlí. Dívám se na něj, stojím za ním.

A nespím až do rána. Místo spánku otázky. Kdo jsem? Proč tady jsem? A především: proč jsem takový parchant, taková svině, morální nula, darebák? Mohl bych být, kým bych chtěl, mám všechno potřebné k tomu, abych se stal někým

významným pro polovinu Evropy, v Berlíně i ve Varšavě, měl jsem příležitostí jako málokdo, a já jenom piju, piju v Cristalu nebo v Gastronomii, piju, fetuju a kreslím nahé ženské a každá nahá ženská, kterou nakreslím, nade mnou vítězí, poráží mě, přemáhá, každá nahá ženská, kterou nakreslím, mě má ve své moci. Proto už skoro nekreslím. Nejsem umělec, i když jsem to jednu dobu předstíral. Nejsem nikdo tím víc a tím spíš, kolik jsem toho dostal do vínku, kolik mi toho bylo dáno; tím větší je moje zlomyslnost, moje nouze a moje prohry. Já, ne-já, já-nikdo.

Je dobře, že už jsem u sebe v bytě, k Anděle se nikdy nevrátím. Takové bydlení je na dvě věci; proč se schovávat?

Hela vstala, vstala brzo, chystá snídani, pro mě, vstal i Jiřík, a já, zdeptaný, zničený, odpudivý šereda, ležím na pohovce v polospánku, ležím v nespánku a štítím se sám sebe; přichází Jiříček, Jiříček přichází ke mně, tatínku zlatej, tatínku milovanej, objímá mě, objímá mě, který je nehoden objetí prvorozeného syna, objímá mě, synáček můj, objímá, pak vstávám a vím, co mám udělat, simuluju mužskou ráznost, mužský říz, konkrétnost, rozhodnost, už, Helo, snídani, ten balíček by čekat neměl, ten balíček čekat nesmí, naházím do sebe to, co je k jídlu, není toho moc, jakýsi chleba, který jsem přinesl já, vzpomínám si, jím, piju kávu, káva ještě je, u Anděly není, u nás je, koupil jsem zásobu, velkou, protože mám za ušima, a ostatní lidi jsou tupci, blbci; já jsem to věděl, tušil a koupil, a oni, tupci, věřili, že půjdou na Berlín a koně napojí ve Sprévě, proč by měla ve Varšavě dojít káva nebo uhlí, ale já jsem to věděl, věděl, a oni jsou tupci, všichni jsou tupci, jenom já jsem to věděl.

Piju kávu, pravou kávu, oblékám se, a to pořádně a teple, půjdu k Łubieńské, přinesu jí balíček, budou tam konspirátoři, u stolu, při svíčce, nemusí tam totiž ani být elektřina, na náměstí Spasitele ji možná ještě nenahodili, nevím, půjdu tam a u stolu konspirátoři, vojenské držení těla v nepadnoucím

civilním oblečení, jako by příliš těsná saka a příliš volné kalhoty byly nějaká nová móda, na stole svíčka a oni sedí u svíčky jako vilenští jakobíni, jako kadeti, jako kyjevský Trojnický spolek či petrohradský Důstojnický kroužek Sierakowského z lednového povstání, jako Velitelovi vojáci, u svíček, u svíček, revolvery v kapsách. Něco šijí, konspirují, nesu jim balíček. Půjdu, ale až dopiju kávu, Hela si mě prohlíží, dobře, vlídně, přejícně a srdečně, vidí ve mně ne-mě, proto se na mě tak mile dívá. A já jsem se už rozhodl, rozhodl jsem se jako ne-já, že půjdu, odnesu Łubieńské balíček na náměstí Spasitele. A teď piju kávu a usmívám se na Jiříka, který hltá krajíc chleba s máslem.

Nakonec vyrážím. Po schodech, dolů, do Puławské a dál znásilněnou Maršálkovskou, po zničených chodnících, městem, které mi nepatří. Moje auto je pryč. Kavárna Wedel je zavřená. Nenávidím ty, kteří mému městu provedli něco takového. Vzal jsem si boxer, dneska nejsem voják, dnes patřím tomuto městu, zvolené vlasti a jako varšavský zločinec nosím boxer, své město budu bránit boxerem. Vzal jsem si taky nožík, malý perořízek s perleťovou rukojetí, ale to není žádná zbraň.

Moje nenávist vyhasíná, pomalu vyhasíná, protože se vynořuje touha. Proto myslím víc na svůj nožík než na boxer. Kéž bych měl jednu ze svých dobrých lahviček, kéž bych měl aspoň jednu. Ale Jacek mi žádnou nedá, dnes určitě ne, dva dny po sobě, včera bylo jedenáctého října, dnes je dvanáctého, dnes bych se měl přihlásit, dal včera, dnes nedá, nemůže, je to koneckonců můj přítel a být mým přítelem je těžší než být přítelem kohokoli jiného, normálního. Nemám proč jít k Jackovi, snad jen abych se zeptal na Igu, na nějaký detail, který by mi pomohl v pátrání, s nímž jsem ještě nezačal.

Proč Igu nehledám? On nehledá, protože nemůže, má závazky, je lékař a dva týdny po konci války nemůže hledat ženu, lidi mu umírají pod rukama. Nemůže, to se nesmí, nejde to,

nelze. Ale já bych mohl. Já bych měl. Jacek je navíc můj nejlepší přítel, nebližší a nejdražší přítel.

Navíc je tady to, co mezi námi bylo, mezi mnou a Igou. Už je to dávno, před deseti lety, ale něco tam bylo a nebylo to bezvýznamné, byl jsem její první milenec a ona byla moje první milenka, přestože nebyla moje první žena; předtím jsem měl prostitutku, ale ta by se neměla počítat, těm chybí rozměr podlehnutí — roztáhnou nohy, protože jim člověk zaplatí deset zlotých, a Iga mi podlehla, protože jsem muž, nebo protože jsem byl muž, a tím podlehnutím stvrzovala moji mužnost. A myslím si, že Jacek mi to dodnes neprominul, že s ní byl až po mně, že jsem v ní zanechal svou stopu, svoji špínu. Vždyť jsem mu neříkal, že se jí má ujmout, nedohazoval jsem mu ji, nebyla už moje, když si ji bral, sám si ji vzal, sám chtěl, a bůhvíproč v něm vyklíčila nenávist, jako by byla moje vina, že se do Igy zamiloval.

Dnes půjdu, dnes budu Igu hledat, dnes po ní budu pátrat, dneska ji musím najít. Kvůli té stopě, kterou jsem v ní nechal, muž přece za sebou vždycky nechává stopy, v každé ženě, se kterou byl. Ne fyzické stopy, ale stopy v auře nebo v ektoplazmě, v druhém těle, v duchovním těle, jak říkal matčin Stach. A když se potom rozejdou, začnou se nenávidět anebo si navzájem zlhostejní, ani potom se stopa nedá smazat, i když svůj vztah uznají za omyl, stopa zůstává, je tam; zůstává nemateriální pouto k vzdáleným, dávným milenkám. A kvůli tomuto poutu budu hledat Igu, kvůli poutu dávných milenců.

Napřed ale zanesu balíček k Łubieńské. Na náměstí Spasitele, na roh ulice Šestého srpna, konspirátorům, ke stolu se svíčkou a revolverům po kapsách. Napřed.

Napřed. S balíčkem. V aktovce.

Napřed. Četo, dvouřad poklusem klus. Rozvíjím řadu. Kopí svěsit, šavle připravit. Četo, pochodem vchod! Pochodem vchod! A kluci jdou v rozvinuté řadě na zteč, jdou a jdou. Šli.

I já jsem šel. Jdu. V aktovce balíček, který musím odnést paní Łubieńské, do bytu na náměstí Spasitele. Co je uvnitř balíčku? Je moc lehký na to, aby v něm byla zbraň. Co je uvnitř?

Nezajímat se. Není to moje věc, neměl bych se o obsah balíčku zajímat, jenom jej odnést. Neptat se, nebýt zvědavý, nepídit se, neslídit, jenom to provést. Provést.

Ale napřed — do Loursu. Úplně nejdřív. Opravdu? Opravdu. Mohl bych sice jít přes náměstí Spasitele a balíček odevzdat, ale nějak mám chuť si zajít. Proto jdu napřed do Loursu, napřed do Loursu. Abych zapomněl. Třeba mi tam nalijí skleničku.

Takže rovně, na Piłsudského náměstí, rovně, rovně, nezatáčet do Dobré, ještě ne vpravo, nejdřív do Loursu, takhle mě postrkuje ten, který jde za mnou; jdeme, jdeme, je chladný den, deštivý, syrový, kufříky a balíky jedou na dvoukolácích, v dětských kočárcích, manévrují mezi dírami, mezi ruinami, mezi hromadami suti, kolem projíždějí povozy, deset zlotých, pouhých deset zlotých, kupte, pane, kupte, kupte, koupíte, pane? Nekoupím, jdu, třesu se, ale ten, který jde za mnou, mě chytá za ramena, nedovolí mi upadnout, střeží mě a vede tmavou dolinou.

Jdu daleko a dlouho, půl hodiny, nohy mě dnes nenesou, ale nakonec jsem tam, stojím před Evropským a vcházím dovnitř.

Vcházím do Loursu. Vedle, v budově bývalého Hlavního štábu, bych se měl dneska přihlásit, jak na plakátech přikazuje velitel Varšavy, generálporučík von Cochenhausen; moje příjmení zní Willemann, takže když se dnes nepřihlásím, hrozí mi zatykač. Čili mi hrozí.

Vešel jsem do Loursu, kde je to stejné jako vždycky. Co by se tady mělo měnit.

Alkohol se nepodává od dvanácti do šestnácti hodin, každý podnik, kde se vaří, je bezpodmínečně povinen podávat chutný a výživný pokrm připravovaný v jednom hrnci.

Nepodává se ovšem řídká polévka, jídlo musí obsahovat hutné, vydatné suroviny (brambory, těstoviny, kroupy, zeleninu, maso). Příprava jalových vývarů se penalizuje osobním trestem i zavřením celého stravovacího zařízení. Cena za pokrm v podniku první kategorie se stanovuje na jeden zlotý padesát grošů.

Toto stojí na zdi; podobné oznámení visí i v Loursu, který obvykle voněl kardamomem, skořicí, kávou, čokoládou, různými polevami a kouřem z kvalitních cigaret, v Loursu, kde ženy voněly parfémy a muži patřili k nejlepší společenské vrstvě, to dneska smrdí jako v dělnické jídelně vydatnou stravou z jediného hrnce za zlotý padesát za porci.

A muže z nejlepší společenské vrstvy degradovali, strhali z nich uniformy, nárameníky a řády, strhali z nich fraky a žakety a štráfkované kalhoty, nápaditě poskládané kapesníčky i karafiáty v klopách, strhali z nich hedvábné kravaty, anebo je ze sebe strhali oni sami na důkaz uznání porážky, degradovali sami sebe na nejnižší kategorii, nevím, s jakým pořadovým číslem; kdoví v jaké kategorii vysedávají důstojníci wehrmachtu procházející se po ulicích s divnými výrazy, jako by zvítězili, ale ještě nevěděli, co si s vítězstvím počnou, tady je pátá nebo padesátá kategorie, bez kravat, bez límečků, móda à la někdejší premiér Witos, jezdecké boty, poraženecké výrazy, pokořené, svěšené hlavy.

Já kravatu mám. Mám hedvábný kapesníček v kapse anglického tvídového saka nejlepšího střihu. Mám kostkované ponožky a nízké polobotky, dobře nakrémované, jako zrcadlo. Protože mě nikdo nepřemohl, já jsem se nevzdal, já jsem rozkaz k zastavení boje neslyšel.

Iga. Musím se zeptat na Igu, musím ji najít kvůli Jackovi, Jacek by kvůli mně Helu hledal, nezamhouřil by oka a nepozřel ani sousto, dokud by ji nenašel.

Pak ho uvidím: je tady! U stolku sedí s důstojníky Jaroslav, Jaroslav, se kterým mám tu čest si tykat, smutný, vystrašený

Jaroslav. Copak jsi celé ty smutné dny dělal, Jaroslave? Seděl jsi ve Stawisku? Co bylo s tou tvou krásnou hlavou, co dělalo tvoje vysoké čelo, tvoje nádherné oblečení? Cos dělal, krásný Jaroslave, krásný jako tvé děti?

Jaroslav mě zahlédne, široce se usmívá, září; zvedá své mohutné tělo od stolu a kyne mi svými krásnými dlaněmi, zve mě, ať se k němu posadím. Přisedám si. Zdravím. Vedle Jaroslava sedí další dva; vypadají jako důstojníci, jako oběti znásilnění. Šlehá po nich pohledem, něco si bručí pod nosem a oni ze sebe soukají jakési omluvy, že zatím, že musí kdesi cosi, zvedají se od stolu a veliká, ušlechtilá Jaroslavova hlava se konečně obrací ke mně, jeho velké a vysoké čelo na mě míří jako zrcadlo protileteckého světlometu.

„Káva je v konvici, je to břečka," říká Iwaszkiewicz. „Ale nabídni si. Máš hlad?"

„Spíš po informacích," odpovídám.

Nalévá mi kávu, z kapsičky saka vytahuje placatku a symbolicky přilévá nahnědlý alkohol. Uvědoměle na mě mrká, v tom mrknutí ale není žádné opravdové potěšení, jenom taková zdánlivá, formální radost, já si lokám kávy a opakuju:

„Tak co, Jaroslave, co nového?"

Chvilku mlčí a zasměje se jakoby pro sebe, mohutná hruď se v tom jediném zasmání zvedá a zase klesá.

„Sedmého jsme odjeli ze Stawiska, pak jsme se trochu potulovali, jeli jsme za dětmi... Vrátili jsme se minulý týden," říká nakonec. „Venku seděli Němci, vršek je ale náš."

„Proč jsi jel do Varšavy?" ptám se.

„Dráha už jezdí, do Szczęśliwic. Pak jsem jel kočárem. To město nepoznávám," odpovídá, ne však na otázku, kterou jsem položil.

„Nikdo ho nepoznává..." říkám, ale on neposlouchá, bez skrupulí mi skáče do řeči, jako by mě neslyšel.

„Dneska jsem šel k Simonovi a Steckému, myslel jsem, že tě tam potkám. Ale byli tam jenom Němci. A Ludvík Simon

u stolku. Seděl tam a obědval jakoby nic, asi myslel na Wyspiańského. Hemžilo se to tam Němci a on obědval, jako by to ani nebyl on."

Nechal jsem ho mluvit, mám rád, měl jsem rád jeho hlas. Nebo spíš on se nenechal přerušit.

„Naposledy jsem tam byl pátého září. Nebyla tam ani noha. Ještě předtím jednatřicátého srpna, to tam bylo poloprázdno. Tys už byl pryč, už tě naverbovali. A dnes — Němci všude, kam se podíváš, a Ludvík Simon tam sedí, krmí se tím svým nešťastným eintopfem a myslí na Wyspiańského."

Zmlkl a zamyslel se, zíral na mě přitom očima veliké, smutné ryby.

„A tys strávil válku jak?" zeptal se a nespouštěl ze mě oči, jako by se na chvíli zastyděl, že celou dobu mluvil o sobě.

„Normálně, s plukem..." mávl jsem rukou.

„S devátým hulánským?"

„Ano."

„U řeky Bzury?" zeptal se s očima přilepenýma k mému obličeji.

„U Pażęczewa, pak v Kampinoském pralese, kde jsme rozstříleli několik skopčáckých tanků, a potom až do konce ve Varšavě. Byl jsem v pevnosti Dąbrowského i v parku Łazienki, až do kapitulace. Do zajetí jsem nepadl."

„Jeli jsme kolem bojiště u Bzury," říká Jaroslav. Tentokrát odvrátil zrak. „Několik metrů vysoké hromady sedel, celé stohy pušek. Bajonety zvonily pod kopyty a koly."

Oba chvíli mlčíme, jako by se mezi námi zhmotnila naše společná prohra, jako by byla hmatatelnou věcí uprostřed našeho stolu, která nás k sobě připoutala a pohltila.

„Zmizela Iga, Iga, žena Jacka Rostańského, Iga Rostańská," říkám po chvíli.

„Jacek Rostański... to je ten hezký a sympatický doktor z Ujazdovské, co s tebou občas chodí do Zemanské?"

„To je on. Iga zmizela těsně před kapitulací."

Co kdyby to byla Hela? Co potom? Bil jsem se s Němci u pevnosti Dąbrowského, v Parkové, v Horské, u Łazienek. Jacek sešíval prostřílené kluky v Ujazdovské nemocnici a Hela se o kilometr dál schovávala ve sklepě našeho domu. Jiříček byl u tchyně a tchána na vesnici a Hela zůstala ve Varšavě, kopala protitankové zákopy jako pukliny v suchém blátě. Kdyby zmizela po cestě na nějaké občanské práce ona, co bych teď udělal?

Jacek už dva týdny nedělá nic jiného, než že se stará o raněné, co já, co bych udělal já?

„Jsi nějaký zádumčivý, Kosťo," říká Jaroslav.

„Ano. Omlouvám se. Měl bych ji hledat, ale nevím jak."

A zase mlčíme.

„Měl jsem strach, nevěděl jsem, jestli jsi přežil, neviděli jsme se skoro dva měsíce," říká Jaroslav.

Takové vyznání a já krčím rameny, ne pohrdavě, ale s vděkem za projevenou starost, pokrčení rameny jako výraz toho, že to vůbec nestálo za řeč.

„A co se té Rostańské týče... Když o ní není dva měsíce ani vidu, ani slechu, moc šancí bych tomu nedával. Ale samozřejmě byste neměli ztrácet naději."

„Dáš ale vědět známým, Jaroslave? Že ji hledáme? Igu Rostańskou. Manžel na ni čeká."

Dívá se na mě rybíma očima, rozumí, nebo nerozumí? Těžko říct, ale já vím, co teď, musím odejít, než odpoví, odpovědí by mohl všechno pokazit, a tak křičím díky, mockrát díky, jak jsem ti vděčný! Poroučím se, vybíhám z Loursu, postaral jsem se o Igu, snažil jsem se, myslel jsem na Igu, která je se mnou spojena dvěma pouty, na Igu, manželku svého kamaráda a na svoji dávnou milenku. Rozhodil jsem sítě. Jak jinak bych ji měl hledat? Odvalovat balvany v ruinách...?

A teď k Łubieńské s balíčkem, splnit slib.

A co v srdci, co v mojím srdci, mojím — narodil jsem se před pravopisnou reformou, na moje srdce se nevztahuje,

je to v mojím srdci, ne v mém, takže co v mojím srdci? Zní v mojím srdci polnice ztečí a pochodů? Zní v něm polnice povinnosti?

V mojím srdci žádná polnice nevyhrává. V mojím srdci je pouze stesk, pouze jediná touha. Touha v srdci, především ale v břiše, které se připomíná nevolností. A v kříži, ve kterém mě bolí. V lebce, která jako by byla ve spáncích upnutá do svěráku.

Proč mám obelhávat sám sebe, proč bych měl jít s tím zatraceným balíčkem do bytu paní Łubieńské, do ulice Šestého srpna na rohu náměstí Spasitele, proč, když můžu jít napřed na Povislí, do Dobré, do té dobré ulice na rohu Radniční, je to mnohem blíž, stojí tam ohyzdný starý činžák, kde bydlí Sala, která mě dneska bude milovat daleko víc, protože jsem jí včera zmaloval obličej, dneska pro ni budu opravdovějším mužem, jiným než pro Helu, kterou jsem nikdy nepraštil, kdybych to udělal, okamžitě by odešla z domu a starý Peszkowski by mě ještě toho dne zastřelil. Anebo by mě utloukl holí, když svoji zbraň odevzdal Němcům.

Mohl bych jít na náměstí Spasitele, mohl bych ale také jít do Dobré na Povislí, kam je to blíž a kde na mě čeká Salome. A když jí řeknu: „Jdi!“, půjde, dám jí peníze a ona půjde do těch zavšivených ulic a vrátí se s lahvičkami nebo s práškem. Peníze jsem si vzal s sebou, všech tři sta zlotých, kolik štěstí se dá pořídit za takové jmění! S balíčkem zajdu potom.

Takže teď do Dobré, do Dobré!

Takže jde. Ubožák. Jde a doufá, že se mu konečně něco povede, něco, kvůli čemu by se mohl stát někým jiným, něco, co by změnilo jeho život, něco, cokoli. A přesto se nic nestane, a já jdu za ním.

Ten, který jde za mnou, je blízko, blízko.

Jdu, jdeme, jde. Blízko, blízko. Károvou ulicí, škarpa, slimák.

Tohle je ta správná, dobrá ulice, prašivé činžáky, prašivá společnost.

Schody, jde po nich, dveře s oprýskanou barvou. Ťuká. Já. Ťukám.

Nezvoní. Ne. Zvoním. Nezvoním.

Dveře se pootevřely, napjatý řetízek, za ním okatá, banální Salina tvář a její měděné kudrny. Na sobě má hedvábný župan, pod ním je nahá, lesklý materiál jí klouže po prsou. Zrzavé chlupy mezi nohama. Okamžitě poznávám, že je opilá, obličej má jakoby rozmazaný, svaly ochablé, rysy tváře neostré a oči se jí lesknou. Mám rád, když je opilá. I přes dveře cítím, jak páchne alkoholem. Páchne z ní ale i nějaký muž. Měří si mě pohledem, jako by mě nepoznávala, dívá se na mě, dívá, kymácí se, oči se jí rozjíždějí, a nakonec mumlá:

„*Kosťo, pašol von...*"

„Pusť mě dovnitř, kurvo," vrčím na ni a tlačím do dveří. Řetízek drží na jediném hřebíčku, pamatuju si to dobře, musí povolit.

Povoluje.

„Kosťa, jdi pryč," blábolí Sala, snaží se mě zadržet, odstrkuju ji a vcházím dovnitř. V kuchyňce je prázdno a prázdné láhve, aktovku pokládám na stůl a pokračuju do pokoje, tam sedí dva chlapi, láhev vodky a hustý kouř z dobrých cigaret.

Dívají se na mě. Dívám se na ně. Pravačka v kapse kalhot, zpocené prsty kloužou do otvorů v boxeru jako červi.

Oba v tílkách. Jeden je hubený, na opěradle židle visí bunda *feldgrau*, důstojnická. Vidí mě, zvedá se od stolu, pravou rukou si obléká bundu, levou dopíjí skleničku vodky a sbírá svoje saky paky — čepici, opasek, futrál s pistolí. Spěchá, ale nebojí se, nemá strach, jenom tady nechce být ani o vteřinu déle, přesto se mě ale vůbec nebojí. Beze slova odchází. Prochází těsně kolem mě, těsně.

Oči má vodnaté jako Jaroslav, bledé, velké, vlhké. Olizuje mě těma lepkavýma očima a vidím v nich, že by mě byl schopen zabít mezi dvěma doušky kávy. Taky bych ho byl schopen zabít, jenomže z dálky, z pušky, z kulometu, shodit na něj bombu z bombardéru, dokonce ho seknout šavlí při

zteči nebo proklát kopím. Ale on by mě dokázal zabít zblízka, usmrtit mě svým vlhkým pohledem.

Mohli bychom popadnout jeden druhého a on by mi v tom zaklesnutí ponořil zuby do hrtanu, prohryzl by mi průdušnici a tepnu a krk, nalokal by se mojí krve a pak by vycenil zkrvavené zuby, aby je ukázal světu.

Pravačku mám ve vyboulené kapse jako v pouzdře na zbraň, pravici okovanou ocelí, obrněnou pěst, pěst v boxeru pouličních zločinců.

Prošel kolem mě. Beze slova. Neotáčím se za ním, několik kroků a zavírá dveře, nepromluvil ani na Salome.

Dívám se na toho druhého, on se dívá na mě. Zavalitý, očička za špinavými kulatými skly, nalitý, štětinatý ksicht, nad drátěnými obroučkami maršálkovské obočí, pod nimi oči jak dva vrtáky.

Co naplat, když vidím, že ten lotr sahá po noži?

Obrněná pěst se vyprošťuje ze svého úkrytu a skáče k němu. Jediným úderem okované pravačky ho srážím k zemi za to, že poskvrnil moji Salome, možná ji dokonce prodal skopčákům, kdoví, neptám se. Ptát se nebudu, možná se zeptám později, až ho Salome přivede k vědomí. Rovnat ksichty umím, ne jako ti od stolků v Zemanské. Proto si mě asi tak váží, protože s nimi mluvím jako rovný s rovnými, o Proustovi, o Nietzschem, a protože kdysi viděli, že jsem se nebál postavit zlodějíčkům, kteří chtěli jednoho chudého básníka připravit o poslední kus oblečení. Když jsem měl hladinku, býval jsem vlídný a šlechetný, brzy jsem ale pochopil, že si to nemůžu dovolit, nelekl jsem se nože a zloděje jsem srazil na dlažbu. Líbilo se jim, že jsem jakoby každou nohou v jiném světě, ačkoli to nebyla pravda.

Nebál jsem se. Nebojím se bojovat. Tedy v bitvě, pěstní souboj mi nahání strach víc než střelba z kulometu nebo z děla, ale zase ne tolik, abych na tlusťocha neskočil s obrněnou pěstí, s pěstí jako hrom.

Tlusťochova hlava uhýbá mé hromové pěsti a najednou ležím tlusťochovi na rameni, zvedá mě k nízkému stropu tak, jako já zvedám z legrace Jiříka, pak padám, pomalu padám k prkenné podlaze, prkna kvílí, když přijímají moje tělo, já bych taky kvílel, kdyby mi stačil dech, ale dechu se mi nedostává a tlusťoch zhasíná poslední jiskřičku naděje, když mi kleká na hruď a připravuje mě o vzduch, moje pravačka je jako mrtvé zvíře chycené do pasti boxeru, moje pravačka bílá a měkká jako mořský hlavonožec, moje bezmocná pravačka.

Tlusťoch zvedá obrovskou pěst, cítím, jak z něj táhne kořalka, a pěst dopadá na moji tvář, něco praská, kosti? Tlusťochova pěst se zvedá podruhé a podruhé dopadá, konec, konec a tma.

Kde jsem, kde ležím, v jiném světě.

Otevírám oči.

Stojí uprostřed pokoje, Salome ho objímá kolem krku a něco mu šeptá do ucha. Tlusťoch se na mě dívá, zatímco moje Sala ho líbá na šedivou vousatou tvář.

Tlusťoch tedy stojí, Salome ho líbá na šedivou vousatou tvář, já taky stojím, a on leží na podlaze a pomalu začíná nabývat vědomí. Salome líbá tlusťocha, tlusťoch ji odstrkuje, brutálně, silně, stejně jako ji předtím odstrčil on, jenomže tlusťoch ji neuhodil do tváře, tlusťoch ji tedy odstrkuje, obrací se, jde do kuchyně a z kuchyně se vrací s mohutným sekáčkem.

A on leží na zemi jako mrtvá ryba, chtěl by se zvednout, vzpírá se na loktech, měkkou pěst má spoutanou boxerem, tlusťoch se blíží, zabije ho.

„Ja tě, chlape, zabijem za tyn abruch," blábolí s přízvukem z oblasti kresů a ohavně se usmívá, zubí se, cení ty svoje zlovolně zaťaté špičáky.

A on už se na podlaze natolik probral, aby se mohl začít smát. A směje se: je to tak strašně směšné, strašlivě, že se nenechal zabít Němci, protože se celé září choval co nejopatrněji,

aby ho nezasáhla kulka, šrapnel ani hrozné slovo „zbabělec!“. A teď přišel ke štětce a zabije ho jakýsi tlustý pasák nebo šamstr nebo obyčejný zloděj, místní rváč, zabije ho sekáčkem na maso. Tanky ani štuky se mu nedostaly na kobylku, stejně jako pánové Mauser, Messerschmitt ani Walther, a na kobylku se mu nedostane ani pan Solingen.

Směje se, směje se bez dechu, ale směje se.

A pláče, myslí na Jiříka. Myslí i na Helu, ale bez zármutku: co nevidět se přesvědčí, o kolik přišla, jak moc si jej vážila. Nakonec však přece jen se zármutkem, Hela totiž nepřijde o mnoho, přijde o polovinu manžela, o polovinu muže. Kolik takových chodí po širém světě? Polomužů, poloumělců nebo přesněji rádoby umělců, polootců, polomužů, všechno jenom napůl, dost na to, aby ženy svedli, dost na to, aby jim naslibovali hory doly, ale málo na to, aby sliby dodrželi. Půl muže, tolik bylo toho, do nějž se zamilovala, aby nějak vyplnila místo, které je v každé ženě: v jejím těle, v jejím srdci, v hlavě, v duši, ale ne natolik, aby tam nezůstalo místo na stesk po — po čem? Po něčem větším, po někom lepším, po někom víc, po někom vícnějším.

Půl umělce; co vlastně dokázal? Kresby a grafiky natolik dobré, aby nebyl patlal, a natolik špatné, aby nebyl opravdový malíř. Natolik dobré a špatné zároveň, aby se seznámil s opravdovými umělci, jenomže co je to za přátelství, copak se s takovými živly může vůbec někdo přátelit? Žádné přátelství.

Půl otce; ovšem, počal Jiříka, sázel ale na stůl dost? Což o to, sázel, ale copak ty peníze byly jeho? Kdyby nebylo matky, v jakém bytě by Jiříček žil, v jakých šatech by chodil, co by mu Hela dala na talíř? Kolik by mi káplo z mých grafik? Chtěl bych na své grafiky a kresby zapomenout, svět na ně zapomenout nemůže, svět se o nich nikdy nedozvěděl.

Půl manžela; ano, někdy jsem byl pro Helu oporou, spíš ve zdraví než v nemoci, které se štítím, ale většinou ne, protože mě požírala vlastní melancholie. Když Hela nosila Jiříka a já

jsem na půl roku odjel studovat do Vídně, nestudoval jsem ani co by se za nehet vešlo, místo toho jsem pil víno v dobré společnosti v heurigerech, vysedával jsem v muzeích, na podzim jsem se krmil kaštany, které jsem zapíjel mladým vínem, šup, přímo na ulici, a zpěv, tanec, ženy, a Hela s velkým břichem ještě ve starém bytě, sama, pouze čtyři stěny a národnědemokratický otec, všichni vážní a krásní. Patriotičtí a eugeničtí.

Takhle se válí na zemi, napůl člověk, napůl dobytek, a vysmívá se vlastní smrti, vysmívá se panu Solingenovi, vysmívá se panu sekáčkovi, vyhlíží ho, čeká na něj. Račte, pane sekáčku!

Tlusťoch z kresů ztrácí kuráž. Smích ho vyvedl z míry.

Salome se zase věší tlusťochovi na pravici, zaváhal, popošla a visí mu na jeho masité paži, nedovoluje mu rozmáchnout se sekáčkem, visí a vyje, jako by chtěla ochránit něco cenného, a ne nicotnou polovinu člověka, která se válí na podlaze, směje se a pláče.

Proč Salome vyje? Teď myslí na vytí Salome, přes slzy a smích nerozumí vytí Salome, chce ho snad ochránit, k čemu by jí byl dobrý, proč nechce tlusťochovi dovolit, aby mu rozmlátil hlavu sekáčkem, byla by to krásná smrt, v bitvě netknutý, ozdobený Křížem za chrabrost, chce dál bojovat s Němci, pane plukovníku, do zajetí ne, a teď leží na prknech a tlusťoch mu roztříští lebku sekáčkem, kterým Salome sekala hovězí i s kostí, aby uvařila kotel vývaru pro celý regiment šamstrů z uměleckých sfér, a teď mu sekáček rodem z krásného města Solingen rozpoltí hlavu, ne německá kulka, ne bomba ani šrapnel, ale německý sekáček v rukou tlustého rváče.

Leží tedy na podlaze a směje se, směje se jako blázen a jako blázen pláče.

Tlusťoch ze sebe setřese vyjící Salome, tlustou dlaní ji udeří do tváře, ale ne tak zjemněle, jak se tlučou ženy, pro pořádek, ale vší silou, takže hlava Salome se točí kolem dokola

jako káča a bere s sebou celé tělo, on leží na zemi, směje se a pláče a ptá se sám sebe, jestli jí ta rána zlomila vaz, jestli Salome dopadne na zem už mrtvá. A ona padá, živá nebo mrtvá, každopádně v bezvědomí, dělá piruetu, schoulená leží.

Tlusťoch si uvědomuje, že zašel příliš daleko: nenávidí šílence, nechce s nimi mít nic společného, šílenci tlustého rváče odpuzují. Tlusťoch Kosťu nezabije, tlusťoch na něj plije, mohutná slina, tohle je tvůj ortel, tohle je tvůj trest, trest pro tebe, pro ne-tebe, poločlověče, nečlověče, šílenče. Sekáček pouští na zem.

Otočí se, popadne svoje oblečení, které visí na židli, nedopitou láhev a odchází, třískne za sebou dveřmi, odchází, odchází a rouhá se.

A on leží, ležím, já ležím, vedle něj leží schoulená Salome, živá Salome, nebo mrtvá Salome? Dívám se na ni s láskou, kterou on k ní nechová, já však miluji ženy, s nimiž se vídá.

Proč mě nezabil?

Teď budu muset jít s balíčkem na náměstí Spasitele.

A tak leží a pláče. Raději by zemřel.

Klekám si k němu a objímám ho, aby cítil mou lásku, celá jsem prodchnuta láskou. A on pláče.

Pláču. Dotýkám se vlastní tváře a ten, který chodí za mnou, je u mě, klečí u mě, objímá mě a chrání, bdí nade mnou, proč mě nezadržel, když jsem sem šel, mohl mě shodit ze schodů, mohl mi ukázat cestu na náměstí Spasitele, mohl mě odtáhnout tím směrem, abych poznal, co je dobré a co je špatné. On, nebo ona?

Nikdo.

Vstávám, zvedám se. Na chvíli se zamyslím: Salome, nebo obličej? Vybírám si zrcadlo. Já.

Já, ne-já. V zrcadle. Tvář oteklá, nalévající se krví, víčka na pravém oku opuchají, dotýkám se nosu, je celý, nezlomený. Ohmatávám houbovitou, rozbitou tkáň, jsem to já, nebo ne-já, ta zduřelá tvář, natékající víčka, to jsem taky já?

Salome je schoulená. Leží na podlaze. Já jsem těsně vedle ní. Jsem to já?

A tak se k ní blíží, sklání se nad ní. Klopy županu rozhozené do stran, leží nahá, těžká ňadra trčí vzhůru, nohy od sebe, zrzavé chlupy v rozkroku, pod pažemi, pach vodky, muže, soulože. Žije. Je při vědomí. Zmlácená a na pokraji sil, ale živá a při vědomí.

„Salo."

„Kosťo, říkala ti: pašol von, říkala ja!" šeptá.

„Kdo to byl?"

„Do toho ti nic není," odpovídá hrdě.

Vstává, halí se do županu a v tu ránu je střízlivá, najednou se stydí za svou nahotu, nikdy se nestyděla, ale nebyla naturistka, uvědomovala si sílu nahoty, a proto jí nemrhala, nedávala ji lacino, ale nikdy se za nic nestyděla. Čekala na podlaze, čekala, až k ní přijdu, přišel jsem, ale jestli to byla zkouška, pak jsem v ní neuspěl. Nebo jsem naopak uspěl, protože jsem nepřišel?

„Co vlastně ode mě chceš, Kosťo?"

„Mám peníze. Jdi a kup ve městě morfium."

„Ale kde?" diví se.

„Však ty víš kde. Já počkám tady."

Mlčí, masíruje si krk, žebra; přes hedvábí županu se škrábe v rozkroku.

„Půjdeš?" ptám se.

Dívá se na mě a její pohled se mění, ke konci je docela jiný než na začátku, ten pohled začíná otupělostí, omámeností, nechutí, bolestí a končí chtíčem; Saliny rty se rozevírají, i rty přece patří k pohledu, pohled znamená můj pohled na její pohled, pohled nejsou jenom oči, pohled je rovněž místo, ve kterém se naše pohledy stýkají, pohled je křižovatka pohledů a v mém pohledu se zrovna nacházejí její ústa. Ze rtů, které se rozevírají, čtu chtíč a tamty dva chlapy, Němce a tlusťocha, už tady nejsou, ale já ano.

„Půjdeš?“ ptám se.

„Půjdu. Nejdřív ale pojď ty se mnou, Kosťo.“

Chytá ho za klopy saka a tlačí ho před sebou, župan se rozhaluje, ona je nahá, on oblečený, tlačí ho na postel, on ustupuje, nechá se vést, jde pozadu, na postel, ona mu rozepíná knoflíky u kalhot, nechuť, kopulace, degradace, dehumanizace, a já stojím u něho, dívám se, jak se o něj otírá, jak do něj vtírá celé své kurevské ženství, dívám se, jak se s ním páří, jak se potom oplachuje v rozkroku, jak se nestydatě utírá.

Po tom všem na sobě cítím její vůni i pach muže, který se Salou musel souložit přede mnou. Nevím, který z nich to byl, Němec, nebo ten tlustý rváč, myslím, že Němec, Salome se zavalitých mužů štítila.

„Se kterým z nich jsi spala?“ ptám se.

„Jak to myslíš, se kterým?“ diví se a natahuje si silné punčochy.

„Se kterým, s tlusťochem, nebo s Němcem?“

Jenom se zasměje.

„Proč tu byli a kdo to vlastně byl, co, Salo?“ dorážím na ni.

Ale Salome neodpovídá, jenom se usmívá a dál se obléká. Pak odešla. A já jsem tam zůstal, zůstal jsem tam sám s celým svým zbytečným životem.

Zůstal jsem se vzpomínkou, jak jsem šel do Grudziądze, přestože nenávidím koně, nenávidím celou armádu, mundúry, zvlněné stužky, vypulírované knoflíky, nablýskané boty, plaváky, šmelcované šavle, oxidující pistole, hrozivé ksichty, zvláštní kletby a nadávky. Mohl jsem nejít, hodně jich nešlo, nebylo až tak těžké se tomu vyhnout, odložit to; až nakonec přeložili zbytečné střelce do rezervy, která jenom několik dní v roce kopala zákopy ve společnosti židovských grázlů a jiné svoloče.

Z Grudziądze jsem odešel jako kadet, na cvičeních v Terebovlje jsem to po zvláštních kurzech pro rezervy dotáhl na podporučíka, je důležité být důstojníkem, samozřejmě, stal

se ze mě důstojník, přestože nerad velím, stejně jako nerad poslouchám.

Všechno pro jejich oči, pro obraz, který se odrážel v jejich očích. Abych ukázal, že jsem jich hoden. Pro oči mé matky, abych v jejích bledých, světlých očích překonal obraz svého otce, sedláčka v jezdeckých holínkách, který celý pobledlý vyjíždí do války s Francouzi, jako by se jel bít se samotným Napoleonem, palaš, zbroj, sedlo, změť železa v zákopech. A teď jsem u Salome s aktovkou pro paní Łubieńskou taky kvůli matce, pro její oči.

Zkouší si všechno vybavit, leží v rozházeném brlohu, leží, Salome odešla, není ani poslušná, ani vzdorovitá, není tady, a on si pokouší vybavit poslední moment, kdy ještě bylo všechno. Protože co je teď? Teď není nic.

A vidí, vidí sám sebe v zrcadle. Vidí svoji tvář v zrcadle, hubený krk, hubená ramena. V třesoucí se ruce holicí štětku. V druhé mističku s pěnou.

Štětku firmy Omega. Italskou. Jezevčí chlupy se stříbřitými konečky, měkké, krásné, tvořící vzor rozety, přejíždějí po stéblech několikadenního strniště, měkké holicí mýdlo, které pění, když Konstantin energicky míchá štětkou v mističce. Ušlechtilá ebenová rukojeť štětky. Za dvanáct zlotých.

Rozety jezevčích štětin na Kostíkově zarostlé tváři. V koupelně nejsou okna, vedle umyvadla stojí bidet, za bidetem velkorysá vana; luxus, milý pane, říká si Konstantin v elektrickém světle, šelmí chlupy mu tančí na kůži a nanášejí pěnu značky Truefitt & Hill. Na glycerinové bázi. Pěkná, hutná pěna, Konstantin je bez sebe radostí, že vyměnil holicí mýdlo Omega za Truefittův krém. Pěna je daleko lepší. Na glycerinové bázi. Pěna je pěkná a hutná. S vůní levandule.

Je ráno. Letní ráno. Píše se rok 1937. Je srpen. Do Konstantinovy kůže se vsakuje síla jezevčích chlupů, dravost šelmy. Píše se rok 1937, je srpen. Španělští frankisté masakrují republikány nedaleko Madridu. Stalin v Sovětském svazu dělá

čistky, jak se tomu krásně říká, čistky. Čisťoučké čistky. Komunisté masakrují komunisty, sděluje rádio.

Rádio Elektrim Gloria, dar od tchána. Sedm set zlotých. Hospodářská krize. Na tchána nedolehla. Na něj nedoléhá nic.

Rádio sděluje, že stávkují sedláci. V Malé Kasince v Limanovském okrese jich zemřelo devět. Jak tvrdí Mikołajczyk: v této době by polští sedláci — s výjimkou Pomoří, Vilenska, Volyně, Východního Malopolska a Horního Slezska — neměli nic nakupovat ani prodávat. Neměli by jezdit do měst a měli by dělat jenom ty nejnutnější práce na svých pozemcích. Vyzýváme vás, sedláci, buďte solidární, šiřte tuto zprávu dál, poučte stávkokazy. Obracejte se s prosbou o pomoc na jiné společenské vrstvy, zejména na dělníky.

V Moskvě řádí revoluční trojka. Ježovština, jak píšou noviny. *Dnes tahle a zítra ta*, zpívá Eugeniusz Bodo v nové komedii *O patro výš*. Šelma se vpíjí Kostíkovi do kůže, strojek značky Merkur zastřihuje světlé vousy.

Sex appeal je naše ženská zbraň... Pohlaví něžné... Ach, jak krásné ž, ž, žžž. *Tahle má zas perel pár... krásné oči, obočí...* Kostík si brouká. *Sex appeal...* Papapapadadapa.

Kostík má všechno zadarmo. Kostíkovi je osmadvacet, Kostík se holí u zrcadla a Hela si v ložnici hraje s malým Jiříčkem, Jiřík žvatlá bla bla bla, Kostík se holí, zpívá s panem Bodem, plácá si na tváře vodu po holení, zapíná si košili, váže kravatu, obléká si krémové sako z polského lnu, reklama v novinách: plod práce lidských rukou a práce polského dvora, kupuj plody práce polského dvora, jako by tento len tkali v potu své tváře sami dvorští páni. Obléká si černobílé, ještě nenošené pumpky. Líbá Helu, kterou upřímně miluje a které je v rámci možností věrný; Hela říká, že s malým půjde na slunce, na střešní terasu, no jen běžte, miláčci, líbá syna, na kterého dohlíží, kterého opatruje, a před zrcadlem si nasazuje klobouk elegantně na pravou stranu. Sex appeal je naše ženská zbraň.

Jak je šťastný, klidný a vyrovnaný. Ještě se nedíval na svoji ženu zároveň s lačnýma očima Thoraka, do Paříže vyrazí až za několik dnů. Zatím je všechno v nejlepším pořádku.

A tak si teď hvízdá, odchází z bytu, jede výtahem do přízemí, ach, jak je to moderní, ach, jak je to corbusiérovské, dům na pilotech, jako by plul vzduchem, srpnové slunce, krize je ještě daleko. Žádný Franco, Ježov, Witos, žádné stávky, policejní čapky s řemínky pod bradou, policejní šavle, pušky a koně. To všechno je ještě daleko a okraj světlého klobouku mu chrání oči před sluncem. Jde do obchodu na rohu domovního bloku, kde mají byt, do firemního obchodu, obchůdku-kavárny E. Wedela, jde na kávu, klobouk odhazuje na věšák, až se zatočí, pozdraví slečinku Jaďu, slečinka se zardí, jaký je ten pan Willemann štramák, a jako každý den si sedne ke stolku a otevře noviny *Kurjer Warszawski*, káva a kobliha k snídani, noha přes nohu, nožka přes nožku, nová černobílá bota se kývá v rytmu melodie z ranního rádia, kostkovaná ponožka, život, pánové, život se žije, zplna hrdla, celým zdravým tělem, čistými dlaněmi, bystrýma očima, s břitkým humorem, jasnou hlavou. Slečna Jaďa vám ještě nalije kávu, račte, prosím, pane Willemanne.

Vždyť má tisíce starostí a trochu se stydí, že utrácí matčiny peníze, ale ta mu vždycky říká, Konstantine, to nejsou moje peníze, to jsou tvoje peníze. Starosti, že nikdo neocení jeho grafiky. Nikdo si žádnou nechce koupit. Že neuspěl v Żórawského soutěži na umělecký program ve Wedelových obchodech. Żórawski ho poplácal po rameni a řekl: „Příště, Konstantine, příště." Že se na něj v Zemanské dívají svrchu, že je po tom všem uražený. Že v motoru auta něco zlověstně píská. Tisíce starostí.

A po kávě Konstantin vychází na ulici, přechází na druhou stranu Madalińského ulice, z terasy, ze střechy, zpoza mříže, zpoza dvoumetrového Č ve slově čokoláda se vyklání Hela s Jiříkem v náručí; mávají tatínkovi a tatínek mává jim, pak

Kostík otvírá dveře svého malinkého opelu, dostal od maminky jako dárek nastřádáno na Opel Olympia, koupil si žlutý; krásné počasí, stahuje střechu do masivní role na zadečku autíčka, zůstávají pouze rámy okýnek, a on se klidně projíždí Puławskou Oplíkem Olympia s původní karoserií. Jak jinak, když si pořídil konstrukci *mit selbsttragender Karosserie*,[1] skromný vůz, ale jeho vlastní; tankuje na náměstí Spasitele, čerpací stanice Standard Nobel, plnou, pane šéf?, plnou, dál Maršálkovskou, vpravo Jeruzalémskými, vlevo na Nový svět posnídat u Simona ve správné společnosti. V motoru něco zlověstně píská, slunce rozpaluje čaloun na sedadlech.

Kam se to všechno podělo? Co zbylo? Brloh Salome, lepkavá postel a smrad. Automobil rekvírovali druhého září, říkala Hela. Konstantin byl rekvírován devětadvacátého srpna, obchůdek-kavárna funguje dál, atmosféra je ale tatam. Němci mu ukradli město. Němci ukradli kavárny a restaurace, bankety, zábavy a výjezdy autem za město, Němci ukradli všechno, ačkoli o vnitřní vyrovnanost přišel už dávno, ještě před válkou.

Tenkrát v Paříži se v něm něco zlomilo. Poté, co Hela stála Thorakovi modelem, se společně vrátili do pokoje a mlčeli. Pak se Konstantin zavřel v koupelně a patnáct minut, půl hodiny stál před zrcadlem a pokoušel se z vlastní tváře vyčíst odpověď na otázku, co se vlastně stalo.

Nechápal tehdy, že se uvnitř zlomil. Netušil ani, jak významná, jak zásadní změna to byla, nečekal, že to obrátí jeho život naruby.

Pokud vůbec nějaký život měl. Předtím nebo potom. Když se vrátili do Varšavy, nikdo si ničeho nevšiml, nikdo nerozuměl tomu, co se stalo; jenom matka to věděla.

Stará, moudrá a šílená Konstantinova matka, o čtyřicet let starší než její jediný syn, která ještě k tomu stárla rychleji

---

1 (něm.) ... se samonosnou karoserií.

než jiné ženy, vědma s rozpuštěnými šedivými vlasy, které jí v tenkých pramenech spadaly na ramena a na záda, se scvrklými ňadry, břichem a stehny, slezská čarodějnice s kostnatými koleny přikrytými plédem, zlá královna na invalidním vozíku. Konstantin se vrátil z Paříže, díval se na svoji matku a viděl starého indiánského náčelníka: rozpuštěné dlouhé vlasy, pléd na kolenou a dýmka, krátká dýmka, z níž matka kouřila směs tabáku a bylinek, které jí dodával dav šarlatánů chtivých jejího jmění.

„Varšava není slovanské město," šeptá. Nevím, jestli mně, nebo prostě jen tak. „Vždyť tam stojí Wars-sawa. To nejsou slovanská jména. Řekla bych, že budou keltského nebo ilyrského původu, ještě jsem na to ale nepřišla. Pracuju na tom."

Její jmění budilo dojem nekonečnosti; plod práce dvaceti pokolení Strachwitzů zděděný paní Willemannovou, která se přivdala do rodiny, i plod práce Willemannů. Po rozvodu se matka vrátila k dívčímu jménu a kapitál svěřila společnosti Federbusz, Rosmarin a spol. Kapitál bezpečně investovala, do zlata a nemovitostí v Americe, žádný obchod, žádné papírové peníze, pouze věci, zlato a domy na Long Islandu...

Matko, řekl Konstantin, matko. Kateřino Willemannová, provdaná Strachwitz von Gross-Zauche und Camminetz, za svobodna Willemannová, starý náčelníku, Bílá orlice; její tvář je jako z kamene, jako z pískovce, déšť jí zbrázdil tvář, vytvořil hluboké vrásky, nehybné jako rýhy v kameni. Konstantin v drahém obleku si u jejích nohou náhle připadal maličký a zahanbený; z její lásky dostal oblečení, které má na sobě, i to, které má doma, díky její lásce má svůj žluťoučký opel s původní karoserií a celtovinovou střechou, s jejím svolením, díky jejímu šílenství a díky jejím sympatiím k eugenickému tchánovi žil Konstantin svým krásným životem, životem v bytě ve čtvrtém poschodí čokoládového, mokotovského, corbusiérovského domu Żórawského, v nereálném světě, ve světě vyčarovaném penězi odnikud. A přesto odněkud.

Zahanbeně si sedne na stoličku u jejích nohou. Oči indiánského náčelníka míří na zeď, na zdi visí kříž.

Jednoduchý kříž ze dřeva z říčního dubu, z dubu zkamenělého v říční vodě, z černého dřeva tvrdého jako kámen. Na něm stříbrný Kristus, docela obyčejný, jenže místo Ježíšovy hlavy má tělo ptačí hlavu, asi orlí nebo jestřábí, která nepadá na stranu, nýbrž je vztyčená a hledí do stropu.

Její zrak prodlužuje zrak ptáka, dívá se vzhůru, do stropu, pak zase na Konstantina; pomalu, opatrně ohmatává pohledem pokoj, ze kterého už dvacet let nevychází a ve kterém už dvacet let nenechává ničím pohnout, jako by se v šedivých zdech, v chuchvalcích prachu ukrývalo nějaké tajemství, ale ne ledajaké, nýbrž tajemství lidského bytí...

Tak tedy průzračné oči přikované ke krucifixu, sedmadvacet kůstek každé dlaně potažených téměř průsvitnou blánou kůže a žluté nehty, které jemně přejíždějí po deskách knihy, Konstantin dokonce vidí její titul: *Histoire de l'oeil*. Konstantin tu knihu zná, ačkoli ji nečetl, jeho francouzština je mizerná, ale zná ji, ví, o čem je; náčelníkovy stříbrné oči hledí na krucifix a pod drsnými bříšky prstů se odehrává perverzní příběh. Dospěl jsi, Konstantine, řekla tehdy matka. Vejce ve vagině. Chlapec v tobě se rozlomil vejpůl a pošel.

Dospěl jsi, aby ses stal Polákem.

„Vždyť jsem Polák, matko," říká tamten Konstantin.

„Mohl bys být, synku," odpovídá hlasem jako z rádia, hlasem, který se podobal mantře buddhistického mnicha, hlubokým, bez modulace. „Přestože máš keltskou lebku, máš polské kořeny, ale prsť, v níž jsi měl vyrůst, byla jalová; teď pečuj o tu mršinu a polskost v tobě brzy vyklíčí. Vyklíčí, vzejde, vytryskne. Pamatuj, abys obcoval s mnoha ženami, dbej, aby byly prostopášné a zkažené a aby jejich kundy hostily mnoho mužských údů, čistých žen se nedotýkej, panen se vyvaruj, ty z tebe vysají mužnou sílu. Tvá polskost potřebuje hnojivo, a ne jalovou ženskost panen."

Vypráví ty svoje šílenosti. Sotva přitom otvírá ústa a ani nehne brvou; nehybně si prohlíží reliéf na stěně, který z bronzu vytvořil sochař Stach z Warty: její dolní čelist tvoří moji přilbu, jí zase pod krkem vyrůstá moje hlavička, hlavička malinkého chlapce s velkýma očima bez zorniček. Kdysi bývala neuvěřitelně krásná, dokud se nezměnila v šedovlasého náčelníka. Šílená ale byla odjakživa.

Její pohled se poprvé setkává s pohledem jeho otce, jí je čtyřicet, jeho otci šestnáct; setkávají se na měšťanském večírku v Kattowitz, Oberschlesien, kde je svou přítomností poctí i gróf von Strachwitz se synem. Synovi je šestnáct a v jeho mladém nitru dřímá polovina Konstantina. Jaké šílenství se zračí v jejích očích, šeptá mu, kdy se setkají v hale, šeptá mu do ještě chlapeckého ucha, prsty mu hladí čelist, na které raší vousy, šeptá mu: *Komm morgen zu mir, in die Richard-Holtze-Straße 1, im ersten Stock, du erkennst es am Namensschild*,[1] ta její tehdy tak strašlivá chlípnost, o které ví i Konstantin; nikdy se s ní nesetkal, přesto ví, že taková byla, dnes je její chlípnost jako vyhaslá hromada uhlí, které nehoří a už nikdy nechytne, přesto existuje. Vidí svého otce, jak v žáčkovské uniformě rozechvěle stoupá po kamenných schodech do prvního patra katovického domu, jak stojí přede dveřmi se štítkem se jménem Kateřina Willemannová a jak na ty dveře klepe; Konstantin ťuká, jako by byl sám svým šestnáctiletým otcem s velice dlouhým a velice starým příjmením, jako by měl počít sám sebe.

Bolko Strachwitz ťuká na dveře, papírová vizitka v plechovém rámečku se třese, třese se i jméno Katharina Willemann vytištěné kurzivou, třese se i samotná Kateřina Willemannová s čtyřicetiletým, lačným tělem, tělem, o kterém soudí, že je neplodné, s tělem, které nedokázal uspokojit žádný z mnoha

---

1 (něm.) Přijď zítra ke mně na Richard-Holtze-Straße 1, do prvního patra, poznáš to podle štítku se jménem.

milenců a v němž žádný z mnoha milenců nedovedl počít nový život.

Odkud to Kosťa ví? Odkud to víš, Konstantine, odkud víš o milencích své matky? Hladím Kosťu po tváři a ptám se ho.

Copak mi o tom sama nevyprávěla, když mi bylo deset? Když jsme jeli vlakem do Varšavy, když za sebou ta šedivá matróna v pullmanovském kupé první třídy nepráskla dveřmi? Nejdřív nemohla uvěřit vlastním uším, potom uvěřila, voněla si k čichací soli v malém flakónku a přihlížela tomu, jak se rozpadá její svět, jak se sesouvá viktoriánská scénografie jejího života: opodál sedí průměrná, způsobně se chovající padesátiletá žena s šaty zapnutými až ke krku a kostrbatou polštinou vypráví desetiletému chlapci, který by mohl být jejím vnukem, ale je to syn, o celé řadě svých milenců. Její polština byla tak děsivá právě kvůli své neobratnosti, a právě v takové polštině mu vyprávěla o svých eskapádách.

O tom, že když jí bylo šestnáct, svedla pětadvacetiletého Efika, svého prvního milence, podsaditého mladíka, který se staral o otcovy koně a fůru; otec měl koně a fůru, poněvadž to se ještě psal rok 1885 a oni bydleli v Glivicích, kde v té době nebylo jediné auto.

Malá Kateřina svedla Efika, s nímž vyrůstala a který ji učil polsky, protože doma se mluvilo vasrpolsky jenom se služebnictvem. Byla to však domácnost, která měla smysl pro pokrok, a tak si svého služebnictva považovala. Někdy dokonce obědvali či večeřeli u stejného měšťanského stolu jako pán domu s rodinou, ačkoli jenom dvakrát do roka. Dobrá paní Willemannová, za svobodna Piontková, strávila hodně času tím, že ty ubohé Vasrpoláky vyučovala mravy a kulturu včetně němčiny, a své jediné dceři Katce neustále opakovala, že člověk nemůže pohrdat svým bližním, že člověk nemůže pohrdat vůbec ničím, leda hříchem a nečistotou, ale že dozajista nemůže pohrdat tím, že někdo jiný mluví pouze vasrpolsky, jak by se měli naučit mluvit spisovnou polštinou, když

s nimi maminka i tatínek mluvili vasrpolsky? Mluvila sice polsky, říkala však Maminka und Tatínek. Pohrdat bližními se nemá, místo toho je třeba učit je německy, učit je o kultuře a pomáhat jim růst, ne je srážet k zemi pohrdáním.

A tak jim Katka pomáhala růst a nesrážela je k zemi. *Nein, Fräulein, ich darf nicht, ich darf wirklich nicht, so geht es nicht, Fräulein*,[1] říkal Efik a Katka se ho pevně držela za tlustou vlněnou vestu, dodnes si pamatuje drsný vzor tkaniny, pevně se jej držela a přitáhla ho k sobě, až se její jazyk octl v jeho ústech. *Nein, Fräulein.* A ona mu rozepnula opasek a přímo hořela zvědavostí, co tam najde. A našla: nebyl ani zvlášť velký, ani zvlášť malý, ale mnohem, mnohem větší než na řeckých sochách, které si potají prohlížela v otcových knihách, což ji trochu zaskočilo a zároveň přitahovalo; byl úplně měkký a bezvládný, protože Efik se bál starého pana Willemanna víc, než toužil po jeho dceři. Přesto však věděl, kvůli čemu s ní jde do stáje. A Katka zkoumala ten zdravý mužský úd s pečlivostí přírodozpytce a on díky její pečlivosti rostl; a jí se tak zalíbil, že ho málem políbila, a Efik se nakonec přestal starého pana Willemanna bát, vzal dívku do náručí, položil ji na pytle s ovsem, vyhrnul, co měl vyhrnout, strhal, co měl strhnout, a protrhl, co se protrhává pouze jednou.

Potom se mu oddávala ještě mnohokrát, až na to konečně otec přišel, poněvadž ji dávno podezíral, že je psychicky nemocná. Hysterka. Nymfomanka. Mnohokrát pootevřenými dveřmi viděl, jak se dotýká sama sebe pod dekou nebo při koupeli. A teď spatřil štolbovy masité hýždě, široká záda a za nimi tvář vlastní dcery. I ona ho spatřila a věděla, co nastane, ale rozhodla se, že se nebude bát, a také se nebála. Přes Efikovo rameno se otci dívala přímo do očí, dlaně položila na Efikovy půlky a přitahovala ho k sobě; otec stál jako solný sloup,

---

1 (něm.) To ne, slečno, nemohu, skutečně nemohu, to nejde, slečno.

nemohl uvěřit vlastním očím a jeho stud se v něm v konfrontaci s takovou nestydatostí bouřil jako sodík na vzduchu.

A starý pan Willemann, můj otec a tvůj dědeček, kterého jsi nikdy nepoznal, starý pan Willemann zareagoval, teprve když Efik ustal v rytmu přirážení, prohnul se a zavyl; zaťal zuby, aby vytí ztlumil, ale přesto zavyl. Proč?

Poněvadž se stalo skutkem, synku, že tehdy poprvé muž vpustil semeno do mého lůna.

Starý pan Willemann, můj otec, popadl rozporku, která se válela opodál, a údery rozporky shodil tlustého čeledína z těla své dcery, kterou čeledín připravil o čest. Jenže Efik byl pohlavním aktem natolik povzbuzen, že v sobě ucítil mužnou sílu a neohroženě se vztyčil, vyrval starému pánovi, mému otci, řečenou rozporku z rukou a starého pana Willemanna, mého otce, jí uhodil. Nechtěl ho zabít, udeřil jej jenom do kolene, aby starého pána povalil na zem a potom mohl utéct. Starý pan Willemann byl však na místě mrtev, jeho srdce to nevydrželo.

A moji matku, matku Konstantina, potom zavřeli v nově otevřeném centru pro duševně choré v Rybniku, Oberschlesien, a rodina se přestěhovala do Kattowitz, do nového města, do města, které teprve vznikalo, a v tom růstu a rozvoji bylo možné se schovat, zahrabat se a zapomenout na svoji hanbu.

V Rybniku potkala druhého milence: svedla mladého psychiatra. Vyprávěla mu o Slovanech, Germánech a Keltech, zkoumala jeho lebku, kterou považovala za nordickou, zkoumala a líbala jeho hubené doktorské tělo a zamilovala si ten absurdní zvedající se úd, který Bůh dal mužům mezi nohy jako symbol ponížení; zamilovala si, že jej dokázala zvednout jenom samotným pohledem, až trčel do vzduchu jako zelený husar na stráži, zamilovala si to, že když jej brala do rukou, brala do rukou celého muže, jako by držela otěže závodního koně.

Při četbě kolujících čísel *Hornoslezského deníku*, která tam nosil zřejmě níže postavený personál nebo sami pa-